

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

R. Brands, Middelburg

Het zoekgeraakte muntstuk

„..., die tien schellingen heeft, en er één verliest... blijdschap... over één zondaar, die zich bekeert”. (Luk. 15:8-10)

Centraal staat in deze tweede van een serie van drie gelijkenissen zowel Gods zoeken van het verlorene als Zijn vreugde over het vinden. Eraan vooraf gaat 'de gelijkenis van het verloren schaap'. Dat ene schaap, dat zoek raakte, verhiel zich tot het totaalbezit van de eigenaar als één op honderd; de ene munt, die de vrouw uit deze gelijkenis kwijt raakte, verhoudt zich tot het totaal als één op tien. Erop volgt de „gelijkenis van de verloren zoon” en daarin verhoudt zich de ene tot het totaal als één op twee. Er zit dus een zekere opklimming in: het verlies wordt verhoudingsgewijs steeds groter. Jezus laat in deze drie gelijkenissen zien hoe groot de rijkdom is van Zijn barmhartigheid en liefde, met als bijzondere trekken: de hulpeloosheid van het afgedwaalde schaap en het onvermoeibare geduld van de zoekende herder; het vervulde uiterlijk van het zoekgeraakte muntje en de onverdroten ijver van de zoekende huisvrouw; de diepe ellende van de verloren zoon en de 'opwachtede' liefde van de zoekende vader. Dat zijn trekken, die alleen Hij tekenen kan, die in ware liefde naar deze gelijkenis met ons handelt. In de gelijkenis van 'de verloren penning' ligt de nadruk op de ijver van de vrouw bij het zoeken (een natuurlijke vrouwelijke eigenschap? Zou daarom hier een vrouw genoemd worden en niet een man?)

Liefde van God

Van de drie gelijkenissen uit Luk. 15 spreekt die van de 'verloren penning' ons het minst aan; het verloren schaap, dat zwerfend van honger en dorst omkomt of een prooi wordt van wilde dieren, kan ons vervullen met bewogenheid, ons verloren muntstuk doet dat niet; een verloren zoon, één van de twee die de vader bezit, is nog minder met een muntstuk te vergelijken, heel de boerderij weegt in waarde niet tegen de zoon op. Toch is ook deze gelijkenis een antwoord van Jezus op de in het begin van Luk. 15 veroordeelde houding van de Farizeeën en Schriftgeleerden en spreekt ook zij van de zoekende liefde van God jegens zondaren. Die ene schelling moet en zal worden teruggevonden! Het ene,

de enkeling heeft waarde voor God: Als God gaat tellen, rekent Hij niet alleen maar met honderd- of tientallen, maar vooral ook met enkelingen. Wij kunnen ons nogal eens blindstaren op getallen, wij zien de dingen graag massaal: Een grote beweging, zoveel mogelijk mensen bijelkaar, ook in de kerk! Maar voor elkaar zijn en blijven we vaak nummers, gevallen, zoals de half-dood geslagen man uit de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan voor de priester en de leviet een nummer bleef, terwijl ze hun eigen nummer (één) en eigen geval zwaarder vonden wegen; maar de Samaritaan zag de gewonde man vooral als een mens die dreigde ten onder te gaan. Zo taxeert ook God, zo ziet Hij u en mij en zo zoekt Hij ons en brengt Hij ons in Zijn liefde thuis. Hij geeft het allerbeste van Zichzelf voor de aller-slechtsten: Dat is *echte* liefde.

Waardevol

Er bestaat een mening die het ijverig zoeken van de vrouw in de gelijkenis verklaart uit de omstandigheid dat de schelling zou behoren tot het bruidssnoer dat ze had meegekregen van haar ouders bij haar huwelijk en dat door het verlies van die ene schelling geschonden is en dus (een deel van) zijn waarde verloren heeft. Afgezien van de vraag of deze verklaring aannemelijk (te maken) is, is het duidelijk, dat de schelling op zichzelf al een grote waarde voor de vrouw had; hij vertegenwoordigt immers een tiende van het bezit van deze vrouw, die vermoedelijk niet tot de rijken behoort: een schelling – drachme, staat er met een griekse naam – is in waarde gelijk te stellen met een denarie, d.i. een Romeinse munt, en dat is blijkens Matth. 20 (de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard) het dagloon van een arbeider. Hoe het ook zij, blijkbaar is deze vrouw zeer gehecht aan haar bezittingen en wie zou dat niet zijn, als hij of zij niet rijk is en dan toch een tiental muntjes heeft! Ze heeft er dan ook een vuil werkje voor over om haar schelling te vinden: ze veegt de lemen vloer van haar woning aan, waarop ook het vuil ligt dat de huisdieren daar achterlaten. Hier zijn we het kenmerkende van

deze tweede gelijkenis uit Luk. 15 op het spoor: Het gaat hierin vooral over de waarde, die God hecht aan Zijn volk en aan de afzonderlijke leden van dat volk, en over Zijn droefheid, als mensen van dat volk voor Hem verloren gaan. De Farizeeën en Schriftgeleerden beschouwden tollenaars en zondaren als de waardeloze zelfkant van dat volk, als de schare die de wet niet kent en vervloekt is, maar Jezus zag en behandelde hen als leden van Gods uitverkoren volk, als kinderen van Abraham, zoals Jezus zegt t.a.v. Zacheüs in Luk. 19, tot wie Hij gezonden is om hen voor God te behouden, want God wil niet dat er één voor Hem verloren gaat. Hij wil niet God zijn zonder kinderen, Hij wil dat

34e jaargang - nr. 6.
16 maart 1990

In dit nummer

- 97 R. Brands
Het zoekgeraakte muntstuk
- 99 C. Huizinga
Gereformeerd blijven (2 slot)
- 102 G. v.d. Brink
Begravenis aan de Hokianga (2)
- 103 O. Mooiweer
Persschouw
- 105 D.W.L. Milo
Het lied van het Lam
- 106 J.C. Schaeffer
Op weg naar 1992
- 108 Petra de Groot
Heel de wereld
- 109 Margreet Maljers-Kroes
Tussen kerk en keuken
- 110 F. Sawyer
Ingezonden

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183,
3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-13080, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

ze in Zijn verbond blijven en niet voor Zijn dienst verloren gaan. En 'verloren' is in dit verband niet alleen maar: „straks een prooi van het verderf”, maar ook: „waar God niets meer aan heeft”, vervallen van de hoge plaats, waarop God die mens gesteld had. Jezus is de door God gezondene om wat voor God verloren dreigt te gaan voor God te behouden. Dat zoeken van God betekent offers: Het kost God Zijn Zoon, het kost die Zoon Zijn rijkdom (2 Cor. 8:9) en Zijn leven aan het kruis. Zo veel waarde hecht God aan het behoud van Zijn kinderen.

Blijdschap

Als het zoeken van de vrouw succes heeft, is ze niet alleen blij, maar geeft ze aan haar blijdschap ook uiting door haar omgeving samen te roepen. Er is blijdschap bij de engelen die het heilswerk van God met hun lofprijzingen begeleiden, zoals bv. in de kerstnacht en meer nog is er blijdschap bij de Here God zelf, als verloren kinderen bekeerd en behouden worden. Die blijdschap van God moeten we maar heel reëel nemen, zoals de Bijbel ook heel reëel spreekt over Gods droefheid en teleurstelling bij zonde en afval, zoals in Gen. 6, waar God n.a.v. het boze gedrag en bedenken van de mensen, verdriet blijkt te hebben van het feit, dat Hij de mens gemaakt had, en in Jes. 5, waar in het lied van de wijngaard Gods teleurstelling over het gedrag van Zijn volk wordt geuit. De blijdschap van God wordt zelfs gewekt door één zondaar, die behouden wordt.

De heerlijkheid van God is niet alleen maar Zijn macht in schepping en voorzienigheid, maar is vooral ook Zijn ontfermende liefde, waarin Hij ook de enkeling in het oog heeft en het is vreugde voor Hem, als ook die enkeling gevonden wordt en terecht komt.

Waarschuwing

Deze vreugde van de Here God, van Christus en van de engelen is een waarschuwend voorbeeld voor de Farizeeën en Schriftgeleerden, maar is tegelijk ook een voorbeeld ter navolging voor de gemeente van Christus vandaag als geheel en voor elk van haar leden. Er hoort oprechte droefheid te zijn als iemand dreigt verloren te geraken, maar tegelijk ook daadwerkelijke echte liefde, die zoekt en nodigt en dan ook vreugde als het verlorene terecht komt. Maar laten we die blijdschap niet gaan temperen, door steeds maar te keuren en te willen proeven of te eisen dat een terechtgekome eerst maar eens moet bewijzen, dát en wanneer er verandering kwam!

Anderen en onszelf mogen we het altijd weer voorhouden: Wij zijn God heel wat waard. Hij heeft Zijn eigen Zoon voor ons over gehad.

Noot:

Ook het art. 'Het program van Christus' lijden' in het nummer van 2 maart was van de hand van ds. Brands.

C. Huizinga, Heerenveen

Gereformeerd blijven (2 slot)

De lezer zal zich herinneren dat ik 'buiten-verbandstelling', waarbij een classis, particuliere of generale synode afgevaardigden van kerken niet meer ontvangt, een rechtshandeling heb genoemd die tuchthandeling is en die neerkomt op excommunicatie.

Nu had ik mij eerder, in een interview van het Nederlands Dagblad, op overeenkomstige wijze uitgelaten. Dat interview was onderdeel van een serie, die in het kader van ontmoetingen tussen Nederlands en vrijgemaakt gereformeerden stond en die bij Uitgeverij De Vuurbaak onder de titel 'In Gesprek' is verschenen.

Ik heb toen gezegd: „Wij zijn niet door de Dordtse Kerkorde buiten het verband gekomen, maar door het zogenaamde doleantie- of wegroeplingskerkrecht. Daarmee werd art. 31 feitelijk buiten werking gesteld. Daar moeten wij over spreken als we elkaar willen vinden. En dan komt het met de regels best in orde. Maar het verdrietige is, dat de vrijgemaakten niet lijken te begrijpen wat het voor ons allemaal heeft betekend. Laat ik het eens persoonlijk zeggen: mij is door de vrijgemaakte kerk van Heerenveen de avondmaalsgemeenschap geweigerd. Ons is geweigerd de doop van onze kinderen. Ik ben met mijn gezin losgeknipt van ons zendingsveld, waar mijn vrouw heel veel voor deed. Wij zijn niet buiten het verband geraakt, zoals in de vrijgemaakte pers wordt gezegd, maar we zijn er buiten gesteld. Dat komt neer op excommunicatie”.

Uit reacties bleek mij, dat mijn woorden door sommigen verkeerd, zelfs tegen de bedoeling in, werden begrepen, waarom ik aan de redactie van het Nederlands Dagblad schreef: „Ik heb niet gezegd of willen zeggen, dat ik met mijn gezin bij afzonderlijke daad van de kerkeraad van de sacramenten uitgesloten zou zijn (-). Ik sprak erover, hoe wij dat wegroeppen en buitenverbandstellen hebben beleefd”.

De redactie gaf dit aan de lezers door, maar liet daarbij helaas het woord 'afzonderlijke' weg.

Als kerkleden worden opgeroepen zich niet langer onder opzicht en tucht van hun ambtsdragers te stellen, dan worden die ambtsdragers feitelijk afgezet, dat lijkt mij onbetwistbaar. Hun dienst is toch een dienst in relatie tot de gemeentelieden waarover zij gesteld zijn? Impliciet wordt de gemeenschap van brood en wijn geweigerd aan die kerkeleden, die aan de oproep geen gehoor gaven. Woord en sacramenten worden in een gereformeerde

kerk immers ambtelijk aan de gemeente bediend. Er komt dan ook een ambtelijk geregeerde kerk naast de bestaande. Het door meerdere vergaderingen niet-ontvangen van de oude afvaardiging, samen met het wel-ontvangen van de nieuwe, vormt tenslotte de kerkverbandelijke bezegeling van de plaatselijke wegroeping. Het gebeuren is zo verbijsterend, omdat het om de oefening van de gemeenschap aan het sterfen en de opstanding van onze Heer Jezus Christus gaat.

Over deze dingen schrijven is een vreugdeloze zaak. De scheuring van twintig jaar geleden is een trauma. Zwijgen is dikwijls goed, maar niet altijd. Er is ook een plicht tot verantwoording, zeker tegenover de generatie die komt.

Hoe staan nu, na twintig jaar, broeders die aan 'wegroeping' en 'buitenverbandstelling' leiding hebben gegeven, tegenover de geslagen breuk? In het interview van het Nederlands Dagblad vond de heer D. Smilde uit Heerenveen aanleiding om te reageren met een 'ingezonden', dat in de genoemde Vuurbaak-uitgave ook opgenomen werd. Hij was in 1970 mede-ouderling en riep toen de gemeente op „de zondige weg, die de meerderheid van de kerkeraad gaat, niet te volgen maar de rechte kerkgemeenschap te herstellen op basis van Schrift en Belijdenis” waartoe „afzonderlijke diensten zullen worden gehouden”.

Hij schrijft:

„De heer Huizinga bedoelt waarschijnlijk dat door de bewuste afwijzing door hem en zijn mede-ambtsdragers van de besluiten van Amersfoort-West en Hoozevee, wat schriftelijk aan de classis Drachten werd bevestigd, er een breuk ontstond met die mede-ambtsdragers die de besluiten wel aanvaardden en niet wilden breken met de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken”. (-). „De term excommunicatie die door de heer Huizinga is genoemd, is zwaar geladen. Hij gebruikt dat woord, maar achttien jaar geleden hebben we moeten vaststellen dat er een andere weg werd gekozen dan voorheen door hen die zich later Nederlands Gereformeerd noemden, en dat we niet konden meegaan op dat spoor”.

Ik had zo gehoopt dat er, gegeven de ernst van de uitgesproken oordelen en de gevolgen daarvan voor de oefening van de geloofsgemeenschap, iets van een heroverweging op gang zou komen bij hen die deze oordelen uitspraken en uitvoerden. Immers, achttien, twintig jaar lang is ook de Nederlands gereformeerde kerk van Heerenveen gemeente van

Jezus Christus geweest en dat op gereformeerde wijze, in overeenstemming met de confessie. Er is gepreekt, geluisterd, gebeden, avondmaal gevierd, gedoopt en begraven 'in de HEERE'. Een ieder kan dat weten. Maar daarvoor heeft men, als het buiten de eigen binnenverbandse kring gebeurt, kennelijk geen oog. En ik vraag mij af, denkende aan de kerkstrijd van de veertiger jaren en daarna, of wij vrijgemaakten in onze strijdsituatie, voor wat er buiten de eigen kerkelijke kring gevonden werd aan geloofsgehoorzaamheid, doorgaans ook niet te weinig oog hebben gehad.

Ook prof. J. Kamphuis reageerde op het Nederlands Dagblad interview en wel met een artikel in het weekblad 'De Reformatie' (jrg. 63/37). Het 'ingezonden' van de heer D. Smilde nam hij daarin onverkort op.

De kritiek die over mijn hoofd wordt uitgestort is niet gering. Ik maak mij schuldig aan „de vlucht uit het concrete” en „de vlucht in het gerucht”, aan „het uit het zicht doen verdwijnen van de feitelijke stand van zaken in de kerk” en aan „vergaande vertekening van de feiten”.

En dat alles omdat ik had gezegd: „Mij (en met mij alle broeders en zusters die buiten het verband werden gesteld) is de avondmaalsgemeenschap geweigerd, buitenverbandstelling komt neer op excommunicatie”.

Ik kan deze kritiek niet begrijpen. Dat het wegroeppen uit de dienst van de ambtsdragers, het beleggen van afzonderlijke kerkdiensten en het niet-ontvangen van afgevaardigden weigering van de avondmaalsgemeenschap betekent is een objectief, in de aard van die kerkelijke (rechts)handelingen gelegen feit. Die handelingen werkten ook zo uit en dat achtte men noodzakelijk.

Nu beroept prof. Kamphuis zich op de brief die de classis Drachten van 27 febr. 1970 stuurde aan de kerkeraad Heerenveen, wier afgevaardigden zij niet ontving. Daarin stond: „Hoe moet het de Here Jezus Christus verdrieten, broeders, dat U de gemeenschap der Kerk verbreekt door die met zulke kerken en zulke ambtsdragers, die van Schrift en belijdenis afwijken of die afwijking tolereren, te zoeken. Wij konden U daarom niet ontvangen. Dat betekent niet, dat wij U buiten het Koninkrijk der hemelen gesloten hebben. Doch U hebt de band met Uw zusterkerken, de band met de Gereformeerde Kerken, verbroken. Wij hebben U niet geëxcommuniceerd. Doch U bent zich op een dwaalweg gaan begeven”.

„Wij hebben U niet geëxcommuniceerd, maar U hebt de band verbroken”, daar komt het op neer. Wellicht kan men dat zo zeggen als het in engere zin gaat over de vraag door wiens toedoen de breuk noodzakelijk werd. Maar dan zal in één adem gezegd moeten worden: „Wij hebben U geëxcommuniceerd, want U hebt de band (aan het gemeenschappelijk geloof en dus aan de broeders en zusters) verbroken. Een kerkelijke tuchthandeling schept jegens de zich verhardende zondaar geen wezenlijk nieuwe situatie. Excommunicatie bevestigt en maakt zichtbaar dat zonde de gemeenschap reeds deed ophouden te bestaan.

Als ik inzake wegroepen en buitenverbandstellen zeg: „Wat U deed komt neer op excommunicatie”, dan beklaag ik mij erover, als een de gemeenschap der kerk onwaardige zondaar bejegend te worden en dan moeten zij die de tucht oefenen niet zeggen: „Wij hebben U niet geëxcommuniceerd”.

Beslissend is de vraag, of van verharding in grove zonde werkelijk sprake was of niet, of de excommunicerende tuchtoefening terecht was of niet. Dáár ligt het conflict en niet bij de vraag naar de aard van de tuchtoefening zelf. Willen we er samen over spreken, dan moeten we de ernst van het excommunicerend karakter aan de rechtshandelingen eigen, maar niet ontvluchten door die te reduceren tot de subjectieve, emotionele beleving van een getuchtigde, zoals prof. Kamphuis doet.

Die ernst is heel concreet. Die maakte ook, dat de kerkeraad van Heerenveen de synodebesluiten betreffende de Noord Hollandse kerken en haar ambtsdragers niet voor zijn rekening durfde nemen. Zo schreef de kerkeraad van Heerenveen aan de classis Drachten, die zijn afgevaardigden tenslotte niet ontving:

„De wezenlijke strekking van de buiten-verband-stelling mogen wij U noemen met de woorden van wijlen prof.dr. S. Greijdanus, die ons nog onlangs onder ogen kwamen. Zij zijn te vinden in zijn brochure 'Over Gereformeerd Kerkrecht'. Hij schreef daarin op pag. 26: „In het uiterste geval kunnen meerdere vergaderingen het verband met die bepaalde kerk verbreken, en de gemeenschap met haar opzeggen, of verklaren, dat die of die kerk de gemeenschap of het verband verbroken heeft. Dat is ook excommunicatie, evenals het 'zo zij hij U als de heiden en tollenaar' van Matth. 18:17 ten aanzien van de enkele persoon”.

Buitenverbandstelling is maatregel van excommunicerende tucht en alleen gewettigd bij verharding in grove zonde. De belijdenis, kerkorde en kerkelijke formulieren dragen die norm aan. Welnu, zó kenden wij de broeders en zusters met hun ambts-

dragers in Noord Holland niet. We bleven die houden voor wat zij waren: dienaren van Jezus Christus en we zochten rechtsherstel in de weg die de kerkorde aanwees, die van art. 31 namelijk. Dat was nu de „andere weg waarvoor wij kozen” om met de woorden van de heer D. Smilde te spreken. Het gevolg was, dat ook wij, kerk van Heerenveen, buiten het verband werden gesteld. Zo heeft men ons recht van beroep ons ontnomen.

In de brief die de classis Drachten van 27 febr. 1970 aan de kerkeraad van Heerenveen stuurde toen zij die kerk buiten het verband stelde en waarop prof. Kamphuis zich in zijn Reformatie-artikel beroept, komt ook de volgende passage voor:

„Denkt toch, broeders, om de arme schapen, die aan Uw zorg zijn toevertrouwd. Waar leidt U hen heen? U ziet toch voor Uw ogen, dat de buiten het verband staande kerken al meer en meer afdwalen van de Schriftten?”

Dat was 1970. We zijn nu twintig jaar verder en we kunnen weten waarheen de schapen geleid zijn. Laat ik het nog eens wagen persoonlijk te spreken: In die twintig jaar zijn mijn ouders vanuit die gemeente christelijk begraven en zijn mijn kleinkinderen in die gemeente christelijk gedoopt; dat zijn vier generaties. God is trouw, Hij geeft continuïteit. Daarin vinden wij ook de leidraad voor ons toekomstig kerkelijk handelen. We behoeven niet nerveus op zoek te gaan naar onze identiteit, niet krampachtig te proberen ondanks ons kleine getal een wat opvallende plaats op de kerkelijke staalkaart te veroveren, geen theologische vondsten te doen en geen nieuw kerkrecht te bedenken. We mogen eenvoudig blijven doen waartoe we geroepen zijn: onderwijzen uit het Woord, op elkaar toezien, naar elkaar omzien. Dat is ook de beste manier om de kinderen te leren wat een voorrecht het is, in de gereformeerde traditie te staan. Een eerste vrucht daarvan is herkenbaarheid, binnen het Nederlands gereformeerde kerkverband en daarbuiten.

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Het boekenweekgeschenk 1990

Toen Anton Koolhaas het boekenweekgeschenk van 1962 had geschreven (Een schot in de lucht) en hoorde dat het in een oplage van 190.000 exemplaren zou verschijnen, was hij daarvan zo onder de indruk dat hij vroeg of hij die stapels eens mocht zien, als ze van de drukker kwamen. Jammer genoeg is het er niet van gekomen, vertelde hij later. Het bewijst wel dat het voor een auteur iets bijzonders is, als hij gevraagd wordt het geschenk te schrijven. Die eer is nu te beurt gevallen aan F. Springer. Hij heeft al zeven boeken op zijn naam staan; de bekendste daarvan zijn de romans Bougainville uit 1981 en Quissama uit 1985.

We zijn nu toe aan het vijfenvijftigste boekenweekgeschenk. De oplage is meer dan twee keer zo groot als in 1962: 505.000. Dat moeten nog eens stapels zijn! En van een boekje dat in zulke hoeveelheden onder ons volk wordt verspreid, mag je toch wel iets verwachten, te meer omdat het een cadeau is van onze cultuurverspreiders bij uitstek: de boekhandelaars. Elk jaar weer wordt met spanning naar dit geschenk uitgekeken. De echte boekenliefhebbers haasten zich naar de winkels, ze willen het beslist niet missen, al zal het alleen maar zijn om hun verzameling te completeren. En elk blad dat zichzelf een beetje respecteert, schrijft er wel iets over. Wat dat betreft, vergaat het dit cadeau heel anders als het gegeven paard dat je niet in de bek mag kijken. Een vriendelijke relatie heeft mij het boekje toegespeeld opdat ik er tijdig in Opbouw aandacht aan kon besteden; zo is het te verklaren dat ons blad deze keer niet achteraan hoeft te lopen. Een verheugend feit!

'Sterremeer' heet het nieuwe geschenk. Met een zekere gretigheid heb ik het gelezen. Zou het deze keer iets bijzonders zijn? Iets van een kwaliteit als 'De Nacht der Girondijnen', dat meesterwerkje uit 1957? Jaren achtereen heb ik nu al een gevoel van teleurstelling gehad. Wat zou 1990 opleveren? Tijdens het lezen kwam langzaam datzelfde gevoel van teleurstelling weer boven. 'Sterremeer' is geen opwekkende lectuur. Het is in feite een triest boekje over tragische mislukkingen. Ik kan me haast niet voorstellen dat veel mensen het met interesse en genoegen zullen lezen. En dan te bedenken dat er ruim 500.000 exemplaren van gedrukt zijn! Zou ik me dan vergissen? Springer is toch een erkend schrijver; het is geen wonder dat hij uitgenodigd is het geschenk te leveren. Want zo gaat dat tegenwoordig. Eigenlijk was het vóór 1962 toch leuker: toen konden allerlei schrijvers iets inzenden en daaruit werd dan een keuze gemaakt; het publiek mocht proberen de naam van de schrijver te raden. Ik heb me wel eens afgevraagd: als er nu maar één schrijver uitgenodigd wordt, is er dan geen grotere kans op een soort gelegenheids-werk?

Nu eerst maar even iets over de inhoud. De hoofdpersoon is de 'dichter' Sterremeer. Hij heeft wel zijn momenten van artistieke bevoegdheid, maar weet er niet goed mee om te gaan, hij vijlt en polijst zijn werk waardoor het kwasi-poëtische rimram wordt. Van meer gehalte is zijn vrouw, Robbie. Zij wil een wetenschappelijk werk schrijven, maar zij slaagt er niet in orde aan te brengen in de geweldige massa stof die zij heeft verzameld. Toch is er niet alleen die tegenstelling tussen hen beiden, er is ook een parallel: ook zij heeft duidelijke artistieke kwaliteiten die in de pogingen tot ordening verloren raken. Zij is een tragischer figuur dan haar man; zij doorziet dat hij mislukt is, maar in feite is haar eigen falen de diepste oorzaak die tot het droevige einde leidt: een poging tot zelfdoding die tot gevolg heeft dat zij voor de rest van haar leven lichamelijk en geestelijk een wrak is.

Er zit een bekend motief in dit boekje, een soort spiegeleffect. Robbie heeft zich verdiept in het leven van de Duitse dichter Stieglitz, een derderangs schrijver zonder enige betekenis, een leeg vat, maar overtuigd van eigen genialiteit. Zijn vrouw, Charlotte is rijk, zij bewondert hem mateloos, maar komt langzamerhand tot het juiste inzicht: wat haar man presteert, is waardeloos. Tenslotte offert zij zich op, zij pleegt zelfmoord om haar man daardoor zo te schokken dat hij tot werkelijke kunst zal komen. Juist dit gedeelte in het wetenschappelijk materiaal van Robbie steekt ver uit boven het

andere, de beschrijving is meeslepend, hartstochtelijk. En het spiegel-effect is duidelijk: Robbie vereenzelvigd zich met Charlotte, want Sterremeer is net zo'n prullerig dichter als Stieglitz. En net als Charlotte wil Robbie een eind aan het leven maken. Is het om óók haar man tot een groot kunstwerk te inspireren? Of is het zuivere wanhoop? Zij eindigt als een wrak, geestelijk niet meer te bereiken. Sterremeer ziet in dat hij in de kunst niets presteert en na verloop van tijd aanvaardt hij dat. Een legaat van zijn schoonvader maakt het hem mogelijk zich als boekhandelaar te vestigen, dicht bij de kliniek waar zijn vrouw verpleegd wordt. Het laatste dat we van hem horen, is dat hij met zijn auto over de kop is geslagen en op slag dood was. Het slot van het boekje is: Robbie staart nog altijd, door de allerbeste zorgen omgeven, met lege ogen naar het park, de zwanen, de vroege sneeuw. Soms lijkt ze opeens, hoofd schuin en wenkbrauwen gefronst, te luisteren naar muziek die niemand anders horen kan. **Heard melodies are sweet, but those unheard are sweeter.**

Die Engelse regels zijn een citaat uit het werk van de dichter Keats. We hebben dat ook in het begin van het boekje gelezen. De ik-figuur zit in een wachtlokaal van de militaire keuringsdienst. Daar is ook iemand die in een boek zit te lezen en met wie de ik in gesprek raakt. Het is Sterremeer en hij leest die beide regels voor. Later ontmoeten ze elkaar nog verscheidene keren, telkens wel erg toevallig. En tenslotte volgt na heel veel jaren, in Amerika het droevige slot. Het is me allemaal te veel geconstrueerd, het is niet écht. Die romantische Engelse dichtregels aan het begin en aan het einde doen er ook geen goed aan.

Nee, het boekje stelt me teleur. Ook bij nauwkeurige herlezing heb ik maar weinig verrassends gevonden. De beschrijving van die militaire keuring is cliché-achtig. Dat geldt ook voor de manier waarop Sterremeer kans ziet uit militaire dienst ontslagen te worden. Het doet denken aan Frank van Wezels roemruchte jaren door A.M. de Jong. En dan de moeder van Sterremeer: zij wil maar het liefst dat hij bij de Postcheque- en Girodienst gaat werken in plaats van in een boekwinkel, want dat geeft meer vastheid. Ook al zo'n cliché: de artistieke jonge dichter contra de burgerlijkheid die 'vastheid' wil!

Zo is er wel meer. We lezen een paar beschrijvingen van literaire bijeenkomsten, in feite helemaal zonder inhoud. Wat hebben we daar nou aan? Er is sprake van een kindermeisje. Ze heeft helemaal geen functie in het geheel. De kinderen zeggen dat ze 'vies en stout' is; we

krijgen daar geen enkele verklaring voor.

Maar het ergste vind ik de gemakkelijke, doorzichtige parallel tussen het studiemateriaal van Robbie en haar eigen leven: Stieglitz = Sterremeer, Charlotte wordt Robbie. Nee, zó krijg je geen literatuur van niveau!

Tenslotte: Wat is nou het 'thema', de grondgedachte? Zoiets als: zoek het maar niet in de kunst, wees maar gewoon een burger, liefst wel wat geslaagd in het leven?

Het is een triest, uitzichtloos boekje. Het biedt niet alleen geen nieuws, het biedt ook geen perspectief. Hier hebben echt geen ruim 500.000 lezers op zitten wachten.

Synoniemen

„Moet je horen“, zei ik tegen mijn vrouw. „Straks moet ik in 4-havo over synoniemen praten. Kan ik nou duidelijk maken dat er verschil is met als voorbeeld: Dom gansje en Stomme trut?“

„Nee“, zei ze, „dat is veel te grof, dat kun je niet doen.“

En dat vertelde ik in de klas en ik vroeg wat ze ervan dachten. O, dat kon best, zeiden ze, het was helemaal niet zo grof.

Een poosje later vroeg ik een meisje iets. Ze gaf een verkeerd antwoord (wat ik natuurlijk gehoopt had) en ik zei:

„Dom gansje!“ Haar buurvrouw keek me even aan, sprong op en zei tegen haar vriendin: „Hij bedoelt stomme trut, hoor!“

(Kan dit nou eigenlijk wel in Opbouw?)

T.H.

G. v.d. Brink, Veenendaal

Begrafenis aan de Hokianga (2)

Onze broer werd gedood door een Maori. Wij hebben hem begraven in de kring van Maori's. Deze begrafenis is een aangrijpend gebeuren geworden, waarvan ik graag iets wil vertellen.

Onder een strak-blauwe hemel kwam de lijkauto aangereden door dit stukje paradijs: overal geurende bloemen: oleanders, bougainville's, canna's. De Maori's groetten ons en elkaar met de hongi, de neusgroet: een tikje links en een tikje rechts tegen de neus van de ander. Langzaam gingen ze ons voor naar de marae (spreek uit meraj): het gemeenschapshuis van de clan, waar heel het Maori-leven zich samen-trekt van geboorte tot dood. Elk gebeuren is een familiegebeuren. Onderscheid tussen verwantschap in eerste of tweede graad is nauwelijks merkbaar: ooms, tantes, neefs, nichten, allen zijn evenzeer betrokken bij het gebeuren. In die familiekring waren wij nu opgenomen. Er werd rouw bedreven over die éne, die 'het' deed en de ander, die het leed. Drie in zwarte sluiers gehulde vrouwen, met groene bladerkransen om het hoofd en palmtakken in de hand, wezen ons de weg die we gaan moesten met de kist. Met hoge heldere stemmen zongen ze: „Kom in de meraj Walter! Laat ons voor je mogen zorgen. We houden van je!” Daarop antwoordde een sonore mannenstem uit de onmiddellijke omgeving van de kist: „Ik kom er aan. Willen jullie voor me zorgen? Dat is goed!” Uiteraard werd dat gezongen in het Maori. Toen werden we door een breed gangpad naar binnen geleid. Links en rechts zaten veel mensen op overlangs geplaatste banken: Pakeha's (blanken) en Maori's, waaronder heel veel Maori-kinderen. We plaatsten de kist met het hoofdeinde tegen de kopse kant van de zaal en toen sloeg een diepe ontroering door ons heen: Vlak boven het hoofd van de dode waren de foto's aangebracht van Vader en Moeder, plus hun trouwfoto. Vader en Moeder waren er ook, hier in dit uiteinde van de wereld. Het was – zei mijn zus – alsof we Moeders lieve nuchtere stem hoorden zeggen: „Zo Wout, ben jij daar?” De Maori's doen dat altijd zo. Het gaatjesboard tegen de voorwand hing vol foto's van overleden Maori's. Is het een overblijfsel van hun voorouderverering? Maar nu ze gekerstend zijn willen ze ermee tot uitdrukking brengen dat de familie één is en één blijft en dat vader en moeder niet 'weg' zijn en dat een mens bij zijn sterven tot zijn vaderen verzameld wordt. Links en rechts van de kist waren matrassen neer-

gelegd, waarop de familie mocht plaatsnemen. We kwamen in de onmiddellijke nabijheid van onze dode. We moesten leunen tegen de kist en ons eraan vasthouden. Dat werd natuurlijk huilen. Maar dat was de bedoeling ook. Het verblijf in de meraj dient om rouw te bedrijven, om het verdriet te beleven, om alle gevoelens van smart los te maken en door te maken, met elkaar in de kring van de familie. Meermalen was het contact met andere rouwdragen-den zeer lieflijk, zonder één ogenblik indecent te worden. Wat doe je als de ander je huilend om de hals valt? Houdt dan je ogen maar eens droog! Maar dat moet ook niet: huil maar uit, dat is beter! De Maori's beleven dat gedurende drie dagen in hun meraj. Vandaar de grote hoeveelheid matrassen bij de ingang. Voor ons duurde het 'maar' ander-half uur. Maar het waren kostbare ogenblikken. Caroline, de voorzanger van de methodisten, zette een lied in met haar hoge, slepende stem:

„Wij zijn kinderen van één Vader.

We zijn verbonden met de Zoon.

Wij zijn familie.

Wij zijn één.”

Toen kwamen heel veel mensen vertellen waarom de overledene hen zo lief was: Hij was hun vrederechter geweest. Ze hadden hem gezocht met hun kleine geschillen en hij moest uitspraak doen.

Hij leerde hen excuus maken en zelfs om vergeving vragen als er iets was misgegaan. Hij ploegde hun stukje land om met zijn trekker. Hij liep hun zieken achterna met een kippetje. Hij gaf een fles eigenge-maakte wijn cadeau. Als hij afscheid nam van Bro (een veelgebruikte afkorting voor Brother – broeder) Paniora zei hij altijd: „Geef Caroline een kiss van me”. Soms werden grappige dingen van de dode verteld. Dan zat de meraj te schudden van de lach. Even later kwam er weer een traan. Telkens kwam de schaamte boven. Hoe erg dat het één van de hunnen was, die het deed. Een jongeman zei: „Walter, neem je kano (de doods-kist is een kano), vaar onze rivier de Hokianga af, peddel over de grote oceaan, vaar de rivier van je vaderland op en vertel de mensen daar dat we niet allemaal zo zijn als die éne die het deed”. Een enkeling brak uit in haat: „Moge hem overkomen wat hij Walter aandeed!” Boven alles uit rees de dank dat we met onze lieve dode naar de meraj gekomen waren en dat zij hem die hun vriend werd, begraven mochten. Wij, d.w.z. mijn jongste broer die ook in N.-Zeeland woont en ik, dankten de Maori's en

zeiden dat ze zich niet zo schuldig moesten voelen en dat we ons moesten ontfemen over de jongen die 'het' deed en die met zijn 21 jaar zijn eigen leven had verwoest en onze hulp wellicht nog meer nodig had dan de weduwe.

Terugziend op dit deel van de begrafenis denk ik aan uitermate eenzame begrafenissen in ons doodgesplitste, individualistische Westen, zoals ik ze een enkele keer heb meege-maakt. Hoe arm een begrafenis waar de dominee als enige achter de baar gaat, slechts vergezeld van een enkele liefdezuster. Ik weet dat ik een extreem geval teken. Maar wat zijn er veel zwervers die totaal vervreemd zijn van hun omgeving, hun kerk, hun vrienden en hun nageslacht! Aan de andere kant: is dat niet de rijkdom van onze christelijke begrafenissen, dat we ze steeds weer beleven als een familiegebeuren, tot over de kerkgrenzen heen? „We zijn kinderen van één Vader. We zijn verbonden met de Zoon. We zijn Familie. We zijn één.”

Na anderhalf uur droegen we onze dode de meraj uit en na een korte wandeling over de stralende hoogvlakte, trokken we het anglicaanse kerkje binnen, waar een dienst werd gehouden volgens de anglicaanse ritus. Uiterst sober overigens: ook hier werd veel geïmproviseerd. De kinderen spraken een woord, mijn jongste broer en zijn vrouw lazen een psalm en baden met ons, de A.O.G. dominee (Pinkstergemeente) deed hetzelfde. Ik hield er een korte preek, waarin ik herinnerde aan vader Jacob: zijn woestijn (vol demonen) werd ineens 'huis Gods' en 'porta coeli' (poort des hemels), Gen. 28. Engelen stegen op en daalden op hem neer. Toch lag hij, de uitverkorene, daar alleen maar zondaar te zijn: hij bedroog zijn vader en zijn broer. Later stond de hemel open boven de Here Jezus: engelen stegen op en daalden op Hem neer (Joh. 1). Zo zien de engelen van Gods kleinen altijd het aangezicht van hun Vader die in de hemelen is, (Matth. 18:10). Toen de moordenaar de slaapkamer binnendrong rapporteerden engelen onmiddellijk: „Here, Walter VandenBrink is in groot gevaar.” De Here sprak: „Vlieg omlaag en als de man schiet, breng Walter dan direct bij me.” En als we nu geestelijke ogen hebben zien we op de deur van die verschrikkelijke slaapkamer ineens een bordje: porta coeli, poort van de hemel: de werkelijkheid is anders dan de schijn! De verschrikkelijkste plaats wordt de heerlijkste. Dat heb-

ben we te danken aan die andere plaats, waar 'het' gebeurde, waar duizend duivelen op Jezus afsprongen en Hij wierp ze niet uit. Hij reinigde de plaats niet van boze geesten. Hij liet ze komen en ze hadden aan Hem niets.

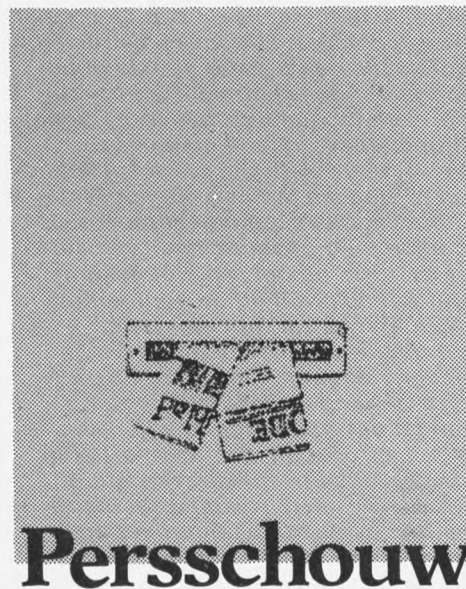
Hij zette hen voor schut. Ze liepen zich te pletter op zijn liefdevolle hart. Nu moeten we maar veel zingen van genade en overwinning, van licht en leven door de opstanding van de Here Jezus. Zingen geeft het hart vrede en jaagt de duivelen op de vlucht (ik dacht: dat is beter dan hun exorcismen).

Het was heerlijk achteraf te horen dat veel Maori's hun hart hadden opgehaald aan de preek. „Het was balsem voor ons hart”, zei er één. „Wat waren dat vertroostende woorden”, zei de ander. Na de preek zette Caroline Psalm 23 in: „The Lord is my Shepherd”: de Heer is mijn Herder.

Toen volgde de korte rit naar het kerkhof aan de oever van de Hokianga (een hardblauwe fjord van 1½ km breed, tussen groene heuvels en witte zandverstuivingen). Daar verzorgden de mannen van de RSA de eigenlijke teraardebestelling. De afkorting staat voor Returned Servicemen Association, de Vereniging van Oud-Strijders. Alle oud-militairen, waar ze ook gevochten hebben, in Korea, Vietnam, in de laatste oorlog, maken deel uit van deze organisatie. Doel is vooral het verlenen van hulp bij het overlijden van de oud-strijders en de zorg voor hun weduwen. Het was aandoenlijk al die oude mannen te zien, stram in de houding, marcherend op de korte bevelen van een heel oud officiertje. Op zijn bevel blies één van hen de Last Post vanaf een kleine heuvel op enige afstand. Dat ging ons door merg en been. Even later volgde de Reveille: wat een prediking! Toen de kist was neergelaten las ik uit de engelse Bijbel enkele verzen uit 1 Kor. 15. Daarna sprak ik de woorden van ons algemeen en ongetwijfeld christelijk geloof in het Nederlands. John Paniora sprak ze in het Engels. Het Onze Vader volgde in drie talen. Toen zette Caroline in het: „O God our help in ages past”: O God, die droeg ons voorgeslacht. Daarna volgden nog talloze Maori's en enkele familieleden met een woord aan de groeve.

Toen waren we plotseling getuige van een botsing der geesten aan de oevers van de Hokianga. Er verscheen een Maori aan de éne kant van de groeve die de dode begon toe te spreken. Hij was gekleed in een confectiepakje en had een vriendelijk uiterlijk, maar hij was kennelijk een soort priester. Hij sprak heel zachtjes, maar heel duidelijk in het Engels. Hij zei: „Walter, nu daal je af in de diepte van het dodenrijk. Vanuit deze diepte daal je af naar nog diepere diepten. En vandaar nog

dieper. Je daalt af in de diepe duisternis. En vanuit deze duisternis naar nog diepere duisternis en vandaar naar de allerdiepste donkerte. Vaarwel, Walter!” Het klonk heel verdrietig, heel triest. Hoe arm is het heidendom! Toen hij nog maar net uitgesproken was, kwam John Paniora terug. Zijn taak was eigenlijk afgelopen. Hij had zijn ragdunne toga al uitgetrokken (het was bloedheet) en over zijn arm genomen. Maar hij kon deze wanhoop niet op zich laten zitten. Hij ging aan de andere kant van het graf staan en terwijl zijn hand een verwijzende beweging maakte naar de kist in de diepte van het dodenrijk, begon hij uit zijn hoofd psalm 139 te citeren: „Waarheen zou ik gaan voor uw Geest, waarheen vlieden voor uw aangezicht? Maakte ik het dodenrijk tot mijn sponde, Gij zijt daar... Zeide ik: duisternis moge mij overvallen, dan is de nacht een licht om me heen; zelfs de duisternis verbergt niet voor U, maar de nacht is als de dag, de duisternis is als het licht”. Dat was prachtig. Toen was die heerlijke Caroline er weer met een lied: „How Great Thy art”: Hoe groot zijt Gij! Zo strijdt de Kerk aan de Hokianga de strijd der geesten: niet met artikeltjes in de krant. Niet met twistgesprekken. Maar gewoon met het zwaard van de Geest, dat is Gods woord. Door het kwade te overwinnen met het goede. Door liederen die de demonen verjagen. Tenslotte, tenslotte... kwamen er vier jonge Maori's met glimmende lijven en grote schoppen. En terwijl wij allemaal toekeken, gooiden ze het graf dicht, stampten de aarde aan, egaliseerden het oppervlak en schikten de bloemen. Dat is nu echt begraven! Toen ze klaar waren vroegen ze of het goed was. Nu, het was goed. Toen liepen ze naar hun gammele, rammelende blik, reden een paar honderd meter naar de beek en terwijl het kerkhof leegstroomde, vlak langs hen heen, doken ze in het koele water: het was zo heet!! Eén van de vroegere zakenvrienden van mijn broer uit Auckland kwam na de begrafenis naar me toe en hij zei: „Wat een zegen voor dit volk, zo'n begrafenis!” Later hoorden we voor het nieuws dat ongeveer op dat ogenblik koningin Elizabeth, die gekomen was voor het sluiten van de Commonwealth Games (de Gemenebest-Spelen), uiterst onheus was bejegend door een groepje militante Maori's, die alle pakeha's in zee wilden drijven. Wat een wonder dat een begrafenis een zegen kan zijn! Maken wij dat ook niet dikwijls mee in onze situaties? Dat danken we aan dat éne plekje, waar 'het' gebeurde, toen onze Here Jezus riep: „Het is volbracht!”.

O. Mooiweer, Enschede

De nood van de kerk is de nood van de prediking

In het 'Hervormd Weekblad' schreef Ds. H.C. v.d. Meulen te Hoogeveen een artikel onder de titel: „Wat mag u van de predikant verwachten?” Hij gaat daarbij nader in op een desbetreffend themanummer van 'CREDO' – het orgaan van het Confessioneel Gereformeerd Beraad in de Geref. kerken in Nederland. Daarin schreef ds. G. den Hartogh, gereformeerd predikant te Silvolde en Gendringen een stuk over: Geloof in theorie en praktijk. Het ging in die bijdrage over kerk en theologie, wetenschap en geloof. De bewuste predikant kraakt nogal wat kritische noten betreffende de opleiding aan de Theologische Universiteit te Kampen (Oudestraat). Ik kan dat niet beoordelen. Wat ik zelf van Prof. Dr. K. Runia heb mogen leren via doctoraal-colleges, tentamens en gesprekken heeft mij destijds bijzonder geïnspireerd niet alleen in het kader van een theologisch bezig-zijn, maar ook in verband met het nadenken over praktische geloofsvragen. Ik denk daaraan met vreugde en dankbaarheid terug. Hoewel mij dat niet verhindert de klachten van Ds. den Hartogh serieus te nemen als hij het mede heeft over de ontwikkeling van de kerken, die hij als predikant dient. Ds. v.d. Meulen beëindigt zijn bijdrage waarin hij uitvoerig aan één en ander aandacht besteedt als volgt:

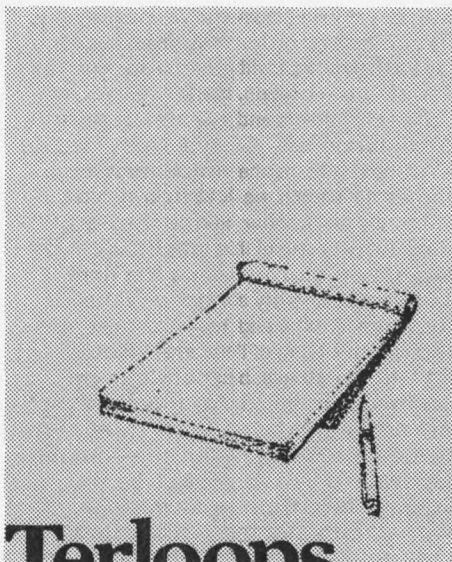
Toen ik met dit artikel bezig was, las ik in Trouw (18 december jl.) een stuk van Okke Jager, getiteld: „Geloof de dominee zelf nog wel?” Dr. Jager schrijft daarin, dat – uit reactie op vroeger, toen dominees m.b.v. vertoning, retoriek en preektoon hun preek afstaken – vooral jonge dominees in onze tijd in het andere uiterste vervallen. Zo is een anti-

preektoon in de plaats van de preektoon gekomen. „De preek wordt dan zoiets als een praatje met de buurman over de schutting. Haperend spreken moet integriteit verbeelden. Stuntelen wordt een betoon van bescheidenheid. Om er niet stralend uit te zien als iemand die een troon of een voetstuk gaat bestijgen, loopt de dominee gebogen naar de preekstoel, alsof hij het schavot beklimt. Aarzelend groet hij de gemeente, alsof een leraar met een ordeprobleem een klas begroet die hij liever ziet gaan dan komen. Hij kijkt de kerkgangers niet in de ogen, omdat dat zo uitdagend zou lijken. Nooit spreekt hij met stemverheffing, omdat hij geen zelfverzekerde indruk wil maken. Hijzelf weet het ten slotte ook allemaal niet meer zo goed.” „Uit reactie tegen de predikant die als regie-aanwijzing in de kantlijn van zijn preek schreef „hier stem verheffen, argument is zwak”, laat hij alle regie-aanwijzingen achterwege. Hij heeft geen roeping meer, maar een beroep. Hij is zake-lijk in zijn tijdsindeling, in zijn woordkeus, in zijn Schriftuitleg. Hij volgt het voorbeeld van zijn leermeesters, die hun wetenschappelijk werk niet meer beleven als hun liefhebberij die zo waar nog betaald wordt ook, maar die klokslag vijf uur de deur van hun werkkamer achter zich dichtdoen.”

Jager tekent hier een karikatuur, zoals hij zelf ook opmerkt. Maar dat verheldert. Wie de preektoon afwijst en zich een anti-preektoon aanmeet, heeft ook een preektoon: een dode. Vroeger werden de hoorders wel bespeeld en overspeeld. Nu dreigt het omgekeerde: de spanning is afwezig. De overspanning is vervuild voor gebrek aan spanning. Het gebeuren lijkt op die beruchte wedstrijd tijdens een WK-voetbal, waarin Duitsland en Oostenrijk elkaar vrijblijvend de bal toespeelden, omdat ze vooraf wisten dat een gelijkspel beide ploegen een ronde verder zou brengen. „Bloed en vuur” zijn ingewisseld voor bloedeloosheid en berusting. „De kerkgangers worden niet meer overweldigd: dat is winst. Maar die winst slaat om in verlies, als zij nu ook niet meer geraakt worden. Dan verzuchten ze: ik mis de warmte van vroeger. Of: geloof de dominee het zelf nog wel? Die vraag kàn de kritiek zijn van mensen die terughunkeren naar een autoritaire voorganger, die zijn hoorders de moeite van het zelf-nadenken bespaart – of naar de tegelijk bevroren en smeltende glimlach van evangelisten, die blijmoedigheid uitstralen als keurmerk van hun geloofs-kraacht. Maar dat hoeft niet. Het kan ook een gezond verlangen zijn naar een prediker, die zegt waar hij voor staat en die stáát voor wat hij zegt.” Iemand zei pas tegen mij, dat het uiteindelijk om drie dingen gaat bij de verkondiging van het evangelie van Christus: de kern (inhoud), de

verpakking (taal en stijl) en de voor-dracht (hoe wordt het geheel ge-bracht). Hieraan zal steeds alle aandacht moeten worden besteed. Al zijn we ons bewust, dat elk vogeltje zingt zoals het gebekt is en een optimale verkondiging nooit het *judicium*: volmaakt zal ontvangen. De Geest hanteert een zwak mens vol zonden en gebreken als zijn instrument en doet dwars door alles heen op zijn tijd en manier zijn werk door effect te verlenen aan de trouwe Woordverkondiging.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Nijhoff over de kinderen

Prekende burgemeesters kom je niet zo vaak tegen. Bij mij in de buurt woont er één. Tot voor kort was hij waarnemend burgemeester van Zaltbommel en momenteel is hij waarnemer in twee dorpen. En vorig jaar april stond hij op een zondagmorgen te preken op een preekstoel in Zaltbommel. Het ging over Amos, die de ongerechtigheden in Juda aan de kaak stelde. Toen hij afscheid nam als waarnemend burgemeester van onze goede stad hield hij een sprankelende toespraak, waarvan ik het slot hier wil doorgeven: 'Het ga u goed, stad Zaltbommel. Ga met God. U kunt hem toch niet ontlopen. Tenslotte heb ik nog een gedicht voor u. Het kan nog net even. Het is van Martinus Nijhoff. Het roept op onze kinderachtigheden te vergeten en als de kinderen te worden. Het begint zo:

De kinderkrustocht:

Ze hadden een stem in het licht vernomen:
'Laat de kinderen tot mij komen.'

Daar gingen ze, zingende, hand in hand,
Ernstig op weg naar het Heilige Land.

Dwalende zonder gids, zonder held,
Als een zwerm witte bijen over het veld.

In de armen van een der kinderen lag
Een wolke-wit lam en een kruis met een vlag.

De mensen gaven hun warme pap
En brood en vruchten en melk in een nap.

En kusten hen, weenend om het woord
Dat de kinderen lachend hadden gehoord.

Want iedereen blijven Gods woorden
vreemd,
Behalve hem die ze van God zelf verneemt.

Ze zijn bij de haven op schepen gegaan
En sliepen op 't dek tegen elkander aan.

De grootste der sterren schoof met hen mee
En wees den stuurman den weg over zee.

Soms schreide er één in zijn droom en riep
Over het water totdat hij weer sliep.

Met een dunne hand vóór haar
gezicht
Dempte de maan de helft van haar licht.

Zij voeren voorbij den horizon
Waar de dag in een hoek van de hemel begon.

Toen stonden ze zingend voor-op het schip
En zagen in zee een wit huis op een klip.

Wie alles verlaat vindt in vaders huis
Dat vele woningen heeft, zijn thuis.

Het anker rinkelde en viel in zee.
– Domine infantium libera me –
(Heer der kinderen bevrijd mij)

Het hart van een kind is zoo warm en los
– Pater infantium liberet vos –
(Dat de vader der kinderen u bevrijde)

Zoo buiten de wereld en roekeloos
– Domine infantium libera nos –
(Heer der kinderen bevrijd ons)

Dat ze gingen en zelfs geen afscheid namen.
– Libera nos a malo. Amen. –
(Bevrijd ons van het kwade)'

Zó kunnen in ons land burgemeesters nog afscheid nemen. En het wordt nog gerespecteerd ook. En tot mijn 'oud-burger' zeg ik: 'het was goed. Jammer, dat je lid van de Partij van de Arbeid bent.' Of zou U dat misschien niet erbij zeggen?

D.W.L. Milo, Nunspeet

Het lied van het Lam

Hymn 169

De liederen, welke de Presbyterse Kerken (in Schotland, Ierland, Engeland, Wales, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika) zingen, hebben vaak slechts vier regels; gemakkelijk te onthouden versjes. De melodieën hebben echter vaak een volkomenheid, en schoonheid zelfs, die het mogelijk maakt 6 tot 10 coupletten achtereenvolgend te zingen. Staande te zingen natuurlijk!

Ook nu kozen wij een melodie, die uit de vijftoons-ladder is opgebouwd; niet om curieus te zijn, maar om u opnieuw een facet te tonen van onze eigen Geneefse psalmwijzen. Want er is een aanwijsbaar verband tussen de alleroudste psalmzang aan de Rode Zee – en onze eigen kerkzang. Is het u niet vaak opgevallen, dat onze psalmwijzen dikwijls een kruis of een mol 'te veel' of ook 'te weinig' hebben? Waardoor ze een geheel eigen karakter vertonen?

Het lied 'Blessing and honour' is gedicht door Horatius Bonar, die leefde van 1808 tot 1889. Ook nu dus weer een 19de eeuws kerklied – maar gezet op een zeer oude Schotse melodie, die aan de bagpipe schijnt te zijn ontleend. Waarom de bagpipe of doedelzak? Omdat de Schotse muziekcultuur, sedert de migratie der Keltische stammen eeuwen voor Christus, in hoofdzaak door de bagpipe werd gedragen. Naast de bagpipe echter ook door de clarsach of Ierse harp: die de harp van David nog altijd navolgt. Vergeet niet dat de Kelten pretenderen van Israël af te stammen; de bagpipe is de uitbouw van de Syrische dubbelhobo uit Davids tijd en de Keltische harp komt in het Britse koningswapen voor als symbool van de koninklijke afstamming van David.

En nu de tekst, vertaling en melodie.

1 Blessing and honour and glory and power
wisdom and riches and strength evermore
give ye to Him who our battle hath won,
whose are the kingdom, the crown and the throne.

2 Into the heaven of heavens hath He gone;
sitteth He now in the joy of the throne;
wearth He now of the Kingdom the crown,
singeth He now the new song with His own.

3 Soundeth the heaven of the heavens with His name;
ringeth the earth with His glory and fame;
ocean and mountain, stream forest and flower
echo His praises and tell of His power.

4 Ever ascendeth the song and the joy;
ever descendeth the love from on high;
blessing and honour and glory and praise –
this is the theme of the hymns that we raise.

5 Give we the glory and praise to the Lamb;
take we the robe and the harp and the palm;
sing we the song of the Lamb that was slain,
dying in weakness, but rising to reign.

1 Zegen en lofzang en glorie en macht
eeuwige wijsheid en rijkdom en kracht
zijn Hem gebracht, die voor ons overwon,
Wie het rijk toekomt, de kroon en de troon.

2 Hij ging de hemel der hemelen in
zit nu als eeuwig vorst op de troon,
draagt nu de kroon van zijn koningschap
en zingt met de Zijnen het nieuwe gezang.

3 De hemel der hemelen weergalmt van Zijn naam,
de aarde roept luide Zijn eer en Zijn kracht,
zeeën en bergen, rivieren en fauna,
ze zingen Zijn lof en weerklaatsen Zijn macht.

4 Eeuwig rijst op nu de zang en het spel
en eeuwig daalt nu Zijn liefde op ons neer.
Heil dus en zegen en glorie en macht –
dat is het doel van ons lied elke dag.

5 Laat ons dan zingen de lof van het Lam,
nemen ons (nieuwe) kleed en de harp en de palm,
laten wij zingen het lied van het Lam,
dat stierf in zwakheid maar opstond in macht!

De melodie

De zangwijs staat weer in de deftige driekwartsmaat, die de volmaaktheid, immers de Drie-eenheid, symboliseert. De omvang belooft meer dan een octaaf, een brede spanningsboog. De grondregel van de bagpipe luidt: herhaling en variatie! Welnu, in deze melodie zien we de herhaling; maten 1 en 2 zijn gelijk aan maten 5 en 6, ook gelijk aan maten 13 en 14. Maar wat op die gelijke maten volgt is de variatie. Door de herhalingen blijkt de sterke structuur; door de variatie de veerkracht, de energie als u wilt.

De laatste toon mag even aparte aandacht hebben. Zijn we in de hedendaagse muziek – maar ook in onze psalmwijzen – gewoon op de grondtoon (do) te eindigen – hier is het slot een re, de 2e trap. Ook dit hoort bij de bagpipe, die bijna op elke trap kan afsluiten, wat op hoge ouderdom wijst. Het hymnboek geeft echter, met het oog op onze moderne oren, een instrumentale – niet gezongen – afsluiting naar de grondtoon. Zo kan ieder tevreden zijn.

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

Op weg naar 1992

Reactie op een synodebesluit

Vragen over ons kerkverband

In dit slotartikel wil ik nog reageren op wat de Chr. Geref. Synode van Groningen heeft uitgesproken m.b.t. ons kerkverbandelijk samenleven. De synode constateerde „dat er ... vragen gerezen zijn ten aanzien van het functioneren van het Akkoord van kerkelijk samenleven”. Ze was van oordeel „dat de gerezen vragen ten aanzien van het functioneren van het Akkoord om een nadere bespreking vragen”. En ze sprak derhalve uit dat in het voortgaande gesprek tussen onze kerken „de vragen met betrekking tot het Akkoord nu ook uitvoeriger betrokken dienen te worden”.

De hierboven genoemde bedenkingen hebben, gezien het rapport van Deputaten aan de synode, te maken met bepaalde zaken die in onze kerken voorkomen, zoals het toelaten van kinderen aan het avondmaal, de openstelling van de ambten voor zusters en bepaalde publicaties van enkele predikanten. In de gesprekken met onze Commissie voor Kontakt en Samenspreking werd gevraagd of het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) dat toelaat. En of, als dat inderdaad het geval is, het AKS dan wel een goede regeling is.

In verband daarmee wil ik het volgende opmerken. Ik denk allereerst, dat we als Ned. Geref. Kerken ons moeten realiseren, dat onze kerkverbandelijke structuur niet erg doorzichtig is. Ons AKS gaat duidelijk van twee niet eenvoudig te verenigen gedachten uit.

Er zijn bij ons kerken, die van harte zich verplicht hebben tot een kerkordelijk geregelde manier van samenleven. Zij erkennen, dat er sprake is van een bijbelse roeping elkaar bij te staan in praktische zaken, maar ook om elkaar te dienen in het waar- schuwen tegen en het terugdringen van afwijkingen van het heilzame Woord van God. En een K.O. kan naar het gevoel van de overgrote meerderheid van onze kerken aan het vervullen van deze roeping dienstbaar zijn. Vandaar dat zij het AKS hebben aanvaard.

Een kleine groep van kerken echter heeft het AKS niet willen aanvaarden. Niet omdat zij geen kontakt willen oefenen met de andere kerken of omdat zij koste wat het kost op zichzelf willen blijven staan uit independentistische motieven. Maar omdat ze geen heil zien in een uitgewerkte regeling van een dergelijk kontakt. Ze zijn beducht geworden voor een *formalisering* van het kerkverband.

En dat heeft, zoals bekend mag zijn,

alles te maken met het recente verleden van de jaren '60, toen onze kerken buiten het verband van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) werden geplaatst. Via de meerdere vergaderingen kregen plaatselijke kerken meer dan eens te maken met twisten, die binnen de eigen gemeente helemaal niet aan de orde waren. De kerkelijke organisatie werd tot een geleidesysteem van conflictstoffen. Dat heeft een minderheid van kerken binnen ons verband gebracht tot de overtuiging, dat het kerkelijk samenleven alleen maar onheil heeft te verwachten van een min of meer gedetailleerde kerkenordening.

Twee-sporen-beleid

De twee genoemde standpunten zijn nauwelijks op één noemer te brengen. Toch hebben we elkaar niet willen loslaten, omdat we elkaar bleven (h)erkennen als kerken van Christus. En hoewel er onder ons dus verschil van mening is over de vraag of een kerkorde al of niet tot het wél-wezen van de kerk behoort, we zijn eensgezind van gevoelen dat ze niet tot het wézen van de kerk behoort. D.w.z. een kerkverband kan gebaat zijn bij een uitgewerkte kerkorde, maar ze staat of valt er niet mee!

Daarom hebben onze kerken elkaar kunnen vinden in de Preambule van ons AKS, waarin ze aan elkaar beloven „zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond voor haar samengaan te vinden.” Daarom is ook in de Preambule uitgesproken „dat het al of niet aanvaarden van het kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen de gemeenten die één zijn in geloof en belijden.” Graag roep ik in herinnering, dat blijkens de Akta van de Synode van 1986 Prof. v. 't Spijker, ondanks bepaalde bedenkingen, het AKS een Gereformeerde Kerkorde heeft genoemd, „zoals blijkt uit het feit, dat de kerken elkaar vinden op de basis van Schrift en Belijdenis, evenals uit het feit, dat dit Akkoord ruimte maakt voor de prediking van het Woord.” Nu is het waar, dat met name de kerken, die zich niet rechtstreeks aan het AKS gebonden hebben, in bepaalde opzichten afwijken van het algemene patroon, b.v. ten aanzien van de toelating van kinderen tot het avondmaal en van de openstelling van de ambten voor de zusters. Dit

gebeurt ondanks het feit dat in de Preambule hun is verzocht om „zich zoveel mogelijk te richten naar hetgeen met de meeste stemmen goedgevonden wordt”.

Daar komt nog eens bij, dat ook sommige kerken die het Akkoord wel hebben aanvaard, toch besluiten nemen en uitvoeren, die niet in overeenstemming zijn met wat landelijk is afgesproken. Men doet dat dan met een beroep op art. 34 van het AKS. Niet alleen buiten, ook binnen onze kerken heerst daarover veront-rusting. En ik meen, dat het gesprek over deze zaken geenszins uit de weg mag worden gegaan.

Gemeenschappelijke zaak

Wanneer nu van Chr. Geref. zijde over onze kerkelijke omgangsvormen kritische vragen worden gesteld, zijn wij verplicht ons hun bezorgdheid aan te trekken. En alle suggesties die zij doen om op een christelijke wijze met de genoemde verschillen in kerkelijke praktijk om te gaan, mogen wij niet geprikkeld afwijzen, maar we hebben dat dankbaar te aanvaarden als een broederlijke handreiking.

Maar laat men dan wel bedenken, dat de onderhavige problematiek niet alleen binnen ons kerkverband speelt, maar dat het een *gemeenschappelijk* vraagstuk is. Immers, ondanks het feit dat de Chr. Geref. Kerken leven naar de regel van de Dordtse Kerkenordening en ze zich verplicht hebben die na te leven, gebeurt het ook bij hen, dat van genomen synodebesluiten wordt afgeweken.

Zo zijn er b.v. Chr. Geref. Kerken waar, in afwijking van wat landelijk is afgesproken, zonder enige omschreven selectie wordt gezongen uit het Liedboek voor de Kerken. In andere gemeenten meent men er mee te kunnen volstaan, dat doople-den belijdenis doen van de **waarheid**. In onderscheid van het belijdenis doen van **geloof** houdt dit in dat je wel *objektief* gelooft dat de Bijbel Gods Woord is en dat Christus als Zaligmaker voor de Zijnen gestorven is. Maar je hoeft dan nog niet *subjektief* te belijden, dat je ook zelf tot de Zijnen behoort en dat Hij ook voor jou is gestorven en opgestaan. Pas wanneer je van dat laatste zeker bent doe je belijdenis van je geloof. En dat doe je, door dan pas deel te nemen aan het Avondmaal. Zo'n eerste avondmaalsgang is een echte gelóófs-belijdenis. Het is een onderscheid dat zich met het officiële belijden van de Chr. Geref. Kerken niet verdraagt en dat ook niet door de

kerkelijke regels wordt gesanctioneerd. Maar toch wordt dit binnen het verband van Chr. Geref. Kerken getolereerd. Ten overvloede kan ik in dit verband nog eens wijzen op wat ik in mijn vorige artikel al noemde, nl de praktijk van 'gesloten kansels' voor predikanten uit het eigen kerkverband vanwege een verschil in de leer, zonder dat daar kerkrechtelijk konsekwenties uit getrokken worden.

Waar liggen de grenzen?

Zoals ik twee weken geleden ook al schreef, ik noem deze dingen niet om te stoken of om iets terug te willen zeggen op beschuldigingen aan ons adres. Ik heb alleen willen duidelijk maken, dat met of zonder de D.K.O. er een zoeken en tasten blijft naar de grenzen van het kerkverband. Wanneer moet helder en klaar de band met enkelingen of gemeenten om Christus' wil worden door-gesneden?

In onze kerken is er een groot verlangen om zo lang mogelijk met elkaar verder te gaan. De kerkgeschiedenis heeft maar al te vaak getoond, dat conflicten ontaardden in ordekwesies, waarin een formeel beroep op de regels en niet op de Schrift zelf het laatste woord was. Ons AKS, inclusief de Preambule, is dan ook een poging om een klimaat te scheppen van broederlijke liefde en wederzijds begrip. We huiveren ervoor terug om bij het openbaar worden van afwijkende gedachten of gedragingen *te weerstaan in het begin*, d.w.z. onmiddellijk maatregelen te nemen. We kiezen liever de weg van gesprek bij de open Bijbel, zolang niet helder en klaar sprake is van een aperte aanval op het evangelie en een bewust daarin volharden.

Een dergelijke houding laat ruimte voor spanningen. Je kunt er onrustig van worden wanneer anderen dingen zeggen of doen, die naar eigen overtuiging op z'n minst vragen oproepen naar het Schriftuurlijke gehalte ervan. Het is ook veel overzichtelijker wanneer men in woord en gedrag zo veel mogelijk een uniform patroon vertoont. En je weet inderdaad niet altijd, waar het op uit kan lopen. Een kleine afwijking van het spoor kan uitgroeien tot een onmiskenbare dwaling.

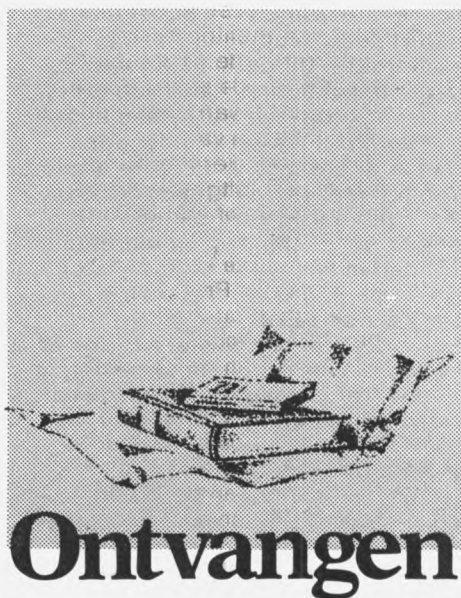
Maar de geschiedenis van '44 en van '67 heeft ons geleerd, dat je ook veel te vroeg kan zijn met het nemen van maatregelen. Daarom hebben onze kerken in art. 31 AKS afgesproken geduld met elkaar te hebben en samen de tijd van God te verwachten waarin Hij de weg duidelijk zal maken.

En aan onze Chr. Geref. gesprekspartners zou ik willen vragen of dit niet een houding is, die juist hen zou moeten aanspreken? Het Chr. Geref. kerkverband is in de loop der jaren

nogal eens geprezen om de wijze, waarop men ondanks diep ingrijpende verschillen onderling de eenheid weet te bewaren. Kunnen zij juist niet verstaan wat ook ons beweegt in dezen?

Daarom herhaal ik, dat wij zeker open moeten staan voor kritiek van hun zijde op onze kerkelijke omgangsvormen. Maar wij hebben er moeite mee wanneer dit een punt is, waarover wij verantwoording hebben af te leggen alvorens tot nadere samenwerking te kunnen komen. We hebben er moeite mee wanneer wij op dit punt voor de zoveelste keer in de beklaagdenbank terecht komen. Want nogmaals, het gaat om een gemeenschappelijk probleem. Ieder in eigen kerkverband en in ons gesprek met elkaar staan wij voor de vraag: Waar liggen de grenzen van Christus' kerk? Wanneer kan en moet gezegd dat we om Christus' wil niet langer of nog niet één geloofsgemeenschap mogen vormen? Zo zijn we op weg naar 1992. Zullen dan op de Synode van Apeldoorn de Chr. Geref. Kerken tonen ware erfenamen van de Afscheiding te zijn,

zoals zij in 1892 pretendeerden? Zullen zij dan ernst maken met wat in 1834 is uitgesproken in de Acte van Afscheiding of Wederkeering, toen de kerkeraad van Ulrum verklaarde „gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods onfeilbaar woord gegronde vergadering, aan wat plaatze God dezelve ook vereenigd heeft...”? God geve het!

Ontvangen

Ds. P.J. Trimp,
Sprekende beelden.

Bijbelstudie over gelijkenissen van Jezus.

103 blz., f 13,75

ISBN 90 6015 827 X.

Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Ds. K. Harmannij,
Wegwijs in de kerkorde.

152 blz., f 21,50

ISBN 90 6015 837 X

Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Lize Stilma, m.m.v. J. v.d. Graaf, T. Harder, H. Faber e.a.,

Dopen.

62 blz., f 12,75

ISBN 90 242 4947 3

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Ds. Ype Schaaf,
Hij ging zijn weg met blijdschap.

Over de geschiedenis en de rol van de Bijbel in Afrika.

300 blz., f 42,50

ISBN 90 242 4997 X

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Sipke van der Land (verzameld door),

De mooiste gedichten over moeders van vroeger en later.

47 blz., f 13,50

ISBN 90 242 4835 3

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. G.C. Berkouwer,
Zoeken en vinden.

Herinneringen en ervaringen.

436 blz., f 59,-

ISBN 90 242 4808 6

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Startbijbel,
een keuze uit het oude en het nieuwe testament.

379 blz.

ISBN 90 6126 259 3

Uitg. Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem

Drs. L. Bezemer, mw. I. Stevens-Roorda, J. Westert,
Mens en werk.

Katern maatschappijleer voor het geref. voortgezet onderwijs.

56 blz., f 12,-

ISBN 90 71371 09 3

Uitg. Gereformeed Maatschappelijk Verbond, Zwolle

Project Serve,
Project Serve 1990.

Diakonale afdeling van Youth for Christ Nederland

Petra de Groot, Bunschoten

Heel de wereld

FEBC slaat handen ineen met drie internationale radio-organisaties:

'Heel de wereld bereiken voor het jaar 2000'

„Dit zijn uitdagende tijden, want wie weet wanneer Jezus Christus terugkeert? Wij hebben in Europa zoveel gelegenheden en er zijn miljoenen mensen die geen hoop hebben en niets weten van de liefde van God door Jezus Christus. Het laatste decennium van deze eeuw is zeer beslissend. God kan werken door de technologie van radio om levens te veranderen. Wij moeten de radiogolven vullen met Gods liefde. Voor het jaar 2000 moet iedereen de gelegenheid gehad hebben om het evangelie te horen via de radio". Dit stelt de heer J. Girling van FEBA radio, een dochtermaatschappij van de internationale radio-organisatie Far East Broadcasting Company.

Vier grote internationale radio-organisaties, FEBC, Trans World Radio, radio ELWA en de HCJB, hebben een wereldwijd programma op stapel gezet met als titel 'De wereld in het jaar 2000'. Het doel is „om aan elke man, vrouw en kind op aarde gelegenheid te geven om – tegen het jaar 2000 – het evangelie van Jezus Christus in hun eigen taal via de radio te horen". Er is precies in kaart gebracht welke gebieden de diverse organisaties bestrijken. Zo vinden er zo weinig mogelijk overlappingen plaats en wordt de hele wereld, op Antarctica na, bereikt. De FEBC zelf pakt Europa er niet bij, want in Europa moet iedereen het Goede Nieuws hebben kunnen horen. Wel wordt Polen via de Noordpool door de zender in San Francisco bereikt.

Rijstvelden

De Far East Broadcasting Company (FEBC) werd in 1945 opgericht met het doel om christelijke radioprogramma's naar China uit te zenden. De bedoeling was om in China zelf een radiostation te bouwen. Toen dit door de Chinese regering onmogelijk werd gemaakt, week men uit naar Manilla (Filippijnen). De eerste uitzending was op 4 juni 1948 vanaf een terrein te midden van de rijstvelden ten noorden van Manilla. Het lijkt misschien gek dat er radiozenders in de rijstvelden staan, maar doordat de rijstvelden permanent onder water staan wordt het uitgezondene weerkaatst en dat geeft een goede zendkracht.

Ruim veertig jaar later zijn er vijf landen waaruit gezonden wordt: Filippijnen, Korea, Noordamerika (San Francisco), Seychellen en Sai-

pan. In het totaal werken 850 mensen van 30 nationaliteiten bij de FEBC wereldwijd. Er zijn dertig zenders van 1 kilowatt tot 250 kilowatt met een totaal vermogen van ongeveer 1.7 miljoen watt. Deze laatstgenoemde zenders hebben een wereldbereik. Gedurende meer dan 300 uur per dag worden programma's in ruim 100 talen en dialecten uitgezonden. Vanuit de Filippijnen zelf wordt er in 60 talen uitgezonden.

Ontroerende brieven

De uitzendingen leveren een ware stroom van brieven op; per maand ontvangt FEBC 50.000 brieven. Ruim 1000 hiervan komen uit China. Vanuit de Sovjet Unie zijn dat 1500 en dat is sinds Gorbatschov honderd maal meer dan daarvoor.

Ook in China wordt veel geluisterd naar de uitzendingen. Veel brieven-schrijvers vragen om bijbels. FEBC stuurt deze bijbels per post aan de luisteraars. Dit gebeurt via een lokaal postkantoor net over de grens bij Hongkong. Want als deze bijbels binnen in China op de post gaan, dan is er geen controle. Drie stations zenden iedere dag uit naar China. Dat zijn veertig zenduren per dag alleen in het Chinees. Er wordt uitgezonden in zes verschillende talen en China heeft daarom de eerste prioriteit voor de FEBC.

Een brief van een luisteraar uit het Middenoosten geeft aan hoe belangrijk het radiowerk is. Die luisteraar schrijft: „Ik ben een jongeman van

24 jaar en was op zoek naar mentale en geestelijke vrede. Drie jaar geleden was ik in de gelegenheid om een bijbel te kopen. Ik was verrast dat het lezen in de bijbel me plezier en vrede gaf. De meeste religieuze boeken, die ik gelezen heb waren meer beangstigend, dan vredevol. Ik ontdekte dat mijn landgenoten een verstoorde visie op de held van de bijbel, Jezus van Nazareth hadden. Het meest belangrijkste punt voor mij was dat een compleet onschuldig iemand zulke pijn en schande wou verduren om alle mensen te redden van de zonde".

De briefschrijver verhaalt dan dat hij naar de kerk ging, maar „op een dag moest ik daarmee stoppen vanwege de grote druk vanuit de maatschappij. Ik was bang, omdat men mij erg bedreigde. Op dit punt in mijn leven, draaide ik aan mij radio en opeens was daar uw programma. Dat gaf mij een ongekennde vreugde. Eerlijk gezegd zonder die radio kan ik en anderen die in dezelfde situatie verkeren de onderdrukking van de maatschappij niet overleven".

Agressievere aanpak

Bij de FEBC zijn ze dolblij met zulke brieven. Meester: „was eerst het communisme het grootste obstakel voor de verspreiding van het Evangelie, nu wordt dat gevormd door de Islam. Een van de doelstellingen van de Islam is de verspreiding van dit geloof over de hele wereld. Zij hebben dus hetzelfde doel als het Chris-

V.l.n.r. de heren Landman, Meester en Girling. (foto P. de Groot)

tendom. In het verleden leefden de Islamieten in strenge afzondering, er was geen vermenging met andere bevolkingsgroepen. Tegenwoordig kent de Islam een agressievere aanpak en men is bezig zoveel mogelijk mensen te bekeren. Dit zal in de toekomst verregaande gevolgen hebben voor de Evangelieverkondiging in grote delen van de wereld. Nu zijn al veel landen gesloten voor de zending; naarmate de macht van de Islam meer toeneemt, zal dat aantal landen alleen maar groter worden".

De FEBC probeert ook juist de mensen in de zogenaamde gesloten landen te bereiken; moslimlanden, hindoelanden of landen met Marxistische regeringen. De heer J. Girling: „We denken in het Westen wel dat er steeds meer landen opengaan, zoals bijvoorbeeld nu in het Oostblok, maar ik heb uit zeer betrouwbare bron vernomen dat er ieder jaar vier landen dichtgaan om religieuze of politieke redenen".

De juiste zender

De heer M. Landman, radiozending op de Filippijnen vertelt dat ze op de Filippijnen alleen aan 'babysitting' doen en daarmee bedoeld hij dat de lokale mensen overal ter wereld met eenvoudige, maar goede cassette-recorders programma's maken in hun eigen taal. Die bandjes sturen ze dan op naar de Filippijnen en in het radiostation zorgt men ervoor dat het goede bandje op het juiste moment via de juiste zender de lucht in gaat. De programma's zijn trouwens niet alleen evangeliserende programma's maar ook algemene programma's voor boeren, huisvrouwen, kinderen, etc. Er is ook een driejarige bijbelcursus voor de 'leke-predikers'.

Nederlands Gereformeerden

De FEBC wordt in Nederland onder andere ondersteund door mensen uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, Nederlands Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Bond en de Evangelische groepen. De heer S. Meester, voorzitter van de FEBC in Nederland, hoopt dat de Nederlands Gereformeerde Kerken steun blijven geven aan de FEBC. Hij doelt hierbij niet op financiële steun, „maar onze organisatie heeft er behoefte aan om in contact te komen met christenen in veel taalgroepen. Wij zouden zo graag contact willen hebben met de zendelingen, die contactpersonen weten, die zelf voor ons programma's in hun taal willen maken. Wij zorgen voor de middelen en die lokale mensen kunnen samen met de zending een programma maken, dat via de post naar ons wordt toegestuurd. Wij zorgen er dan voor dat het programma op de juiste tijd

en golflengte de lucht in gaat. De tijd is nu gekomen om de handen ineen te slaan".

Bij de FEBC bestaat regelmatig behoefte aan allerlei goed opgeleide mensen: programmamakers, journalisten, technici, etc. Faith Academy, de internationale zendingschool in Manilla, heeft dringend onderwijzers/onderwijzeressen nodig, die goed Engels spreken. Naast het uitzenden van zendelingen biedt FEBC Nederland ook de mogelijkheid aan MTS/HTS-ers, aankomende journalisten en andere studenten om een stage te vervullen op een van de stations; dit is bedoeld als een zendingsoriëntatieperiode,

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Organisten

Vorige week werd het vertrek van onze jongste organist aangekondigd. „Met attestatie vertrokken naar de Kerk van ..."

Dat is een zin waar ik een hekel aan heb, want het liefst zou ik iedereen in een pandje vlak bij de kerk installeren.

Is de vertrekkende ook nog een goede organist dan vind ik het nog 'jammerder' (uitdrukking van Reinier, onze jongste).

Nu zaten en zitten wij zeer royaal in de goede organisten. Drie stuks!

We houden er dus twee over, en dat is voor goede organisten heel veel. Wat zeg ik: Veel? Het is gewoon LUXE!

Eigenlijk is het gewoon hebbertig van me om hem ook nog te willen houden.

Met die wetenschap in het achterhoofd, kan ik de gemeente waar hij naar toe gaat, zonder reserve gelukwensen met zijn komst.

Toen zijn vertrek werd aangekondigd, vroeg ik bezorgd, terwijl ik de tekst opzocht, aan mijn man: „Zeg .. hoe is dat eigenlijk. Geven we die jongen nu iets, een bloemetje of een boekenbon, voor het spelen dat hij gedaan heeft?

Een predikant krijgt bij vertrek een afscheidsfeest met toebehoren. (Hoe groter het verdriet waarmee men hem laat vertrekken, des te uitbundiger het feest. Heel tegenstrijdig!) Maar een organist die vertrekt, doet dat met stille trom. Het blijft muzikaal. Dat wel!

Mijn man legde zijn hand op de bladzij die ik moest hebben en zei: „Ik weet het niet. Volgens mij valt dat onder het gewone 'Ambt der gelovigen' en gebruik van talenten. Hoe ging dat ook weer bij je vader?"

Mijn vader is nl. van af zijn twaalfde jaar organist in de kerk geweest. Hij speelde met bijzonder veel ple-

waarin men het leven als zending eens van nabij mee kan maken. Meester vraagt tenslotte om gebedsteun voor de FEBC, „God wil werken via de radio. Radio is een deel van het evangelisatieproces. En bovendien moeten wij christenen bemoedigen, want in de meeste landen, waar wij naar uitzenden, zijn er geen kerken", aldus Steven Meester.

zier en dat was merkbaar aan het tempo waarmee hij speelde. Stevig!

Hij was bakker van beroep. De zaterdag was voor hem een dag waarop lang en hard gewerkt werd. Op zondagmiddag, na het warme eten, verdween hij altijd naar boven om het gebrek aan slaap weg te werken. In het algemeen werd hij dan weer fris wakker, maar af en toe kwam hij naar beneden met een humeur, dat zeer afwijkend was van zijn normale gemoedstoestand. Gewoonlijk werden wij opgewekt om naar de kerk te gaan met een zachtmoedig: „Kinderen... zorgen jullie er voor dat jullie op tijd zijn?". Op zo'n speciale zondag klonk het kort: „'t Is tijd!'".

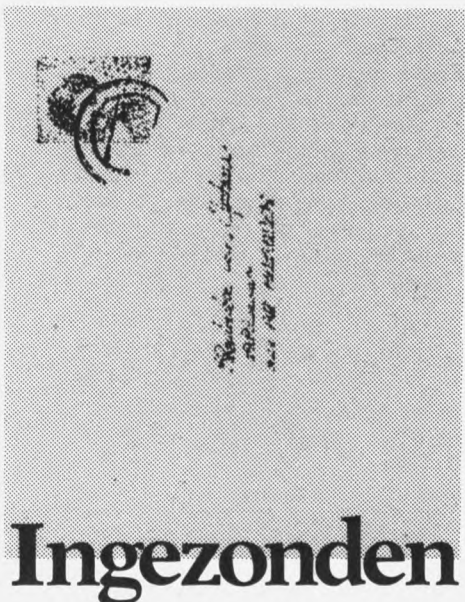
En wij waren op tijd.

Hij ook. Met een bars gezicht zat hij achter het orgel en legde de zweep er over heen.

Het effect was werkelijk onthutsend. Wij moesten bliksemsnel inzetten om hem bij te houden en redelijk gelijk aan de finish te komen. De ouderen in de gemeente hadden een paar moeilijke momenten, maar ook de jongeren moesten alle zeilen bijzetten. Happend naar adem zongen we het laatste couplet: „Jeruzalem. — „Hier geeft de Heer Zijn Zegen."

Na zo'n eerste psalm was vaders stemming weer een heel stuk zonniger, want niets vrolijkte hem zo op, als in de kerk zitten en orgel, of piano spelen. Hij deed het letterlijk en met overgave PRO DEO.

Of hij ooit een boekenbon heeft gekregen. Ik weet het niet. Ik kan het hem helaas niet meer vragen. Het is ook onbelangrijk. Tussen twee haakjes. Krijgen ouderlingen... en diakenen, na jaren trouwe dienst... Nee he? Ook Niet.

F. Sawyer, Tegucigalpa, Honduras

Rijken en armen?

Het artikel van D.W.L. Milo in OP-BOUW, 16 februari (1990), is op z'n minst uitdagend. De titel wekt belangstelling op: 'Rijken en armen'. Na een citaat van de kerstrede van de Koningin over het oplossen van 'de grote problemen van honger en armoede', vraagt br. Milo hoe we ooit die oplossing bereiken zullen.

Ja, dat lijkt een uiterst belangrijke vraag – vooral voor de armen, en misschien voor de rijken meer dan we doorgaans beseffen.

Maar al lezende ontdekte ik dat het artikel zich meer bezig houdt met de rijken dan met de armen. Deze laatsten verdwijnen bijna – en daarmee ook hun rechten¹.

Al in de tweede alinea vraagt br. Milo: „Kunnen de armen rechten doen gelden zonder tot diefstal te vervallen?” Deze wat mysterieuze vraag wordt helaas niet beantwoord; evenmin leren we iets over die rechten².

Wel leren we dat het niet verkeerd is rijk te zijn. Het hangt er blijkbaar van af hoe je rijk wordt en wat je ermee doet.

Dat vind ik geruststellend. Immers, het is moeilijk te beseffen dat wij tot de rijken horen, terwijl al die beelden van krottenwijken op ons afkomen. Want daar had de Vorstin het toch over? „Wij weten dat de wereld nooit vrede zal kennen, als de grote problemen van honger en armoede niet worden opgelost.” Het gaat dus over de schrijnende tegenstellingen, waar je ook als rijke steeds minder vrede mee kunt hebben. Maar het artikel van br. Milo lezende komt er een zekere rust over je heen.

Op een moment schrijft br. Milo: „Hij zelf, Godzelf, immers maakt de rij-

ken en de armen.” Dan denk ik: als God hun aller maker is, pleit dat juist voor de rechten van de armen, de rechten van de rechtelozen, ook economisch bekeken. Of bedoelt br. Milo dat God een mens rijk of arm maakt? Als hij het zo opvat, hoe verhoudt zich dat dan tot zijn uitspraak in de 4e alinea, waar hij zegt dat sommigen altijd rijk zullen worden „door talenten, kennis, vaardigheid en werklust”³?

Hoe dan ook, de armoede komt niet alleen door het gebrek aan deze – blijkbaar individueel opgevatte kwaliteiten, maar ook door andere oorzaken: je zult maar in zo'n krottenwijk geboren worden. En wat helpt je werklust, als de lonen op 5 of 10 gulden per dag gesteld zijn?

In zijn titel heeft br. Milo rijken en armen even samengebracht, om ze dan weer heel snel in twee werelden te verdelen. Wel heeft hij het gelukkig over de naastenliefde als slotwoord. Maar ik vrees dat zelfs dat heel gemakkelijk verkeerd over komt. Immers, zei Abraham Kuypers niet al een eeuw geleden dat hulp voor de armen niet van de barmhertigheid van de rijken moet afhangen? Echte hulp komt alleen door meer rechtvaardige structuren op te bouwen. Of: de armoede moet geen *filantropische* kwestie zijn, maar een *sociale* (economisch-politieke) kwestie, zei Kuypers. Bij br. Milo lijkt het net andersom⁴.

Ook heeft br. Milo het over 'vrijwillige' en niet 'gedwongen' verandering. Al klinkt dat mooi, moet ik denken aan hoe veel moeite het kost voor de arme landen om iets stapjeswijze te bereiken, bij hun aandringen op het niveau van de Verenigde Naties om een Nieuwe Internationale Economische Orde. En hoe veel kritiek we mogen hebben op het 'conciliair proces' van de Wereldraad van Kerken, er valt misschien veel van te leren.

Ik kom tot de volgende punten:

- 1) De grote problemen van honger en armoede op wereldniveau moeten we niet van ons afschrijven. De woorden van de Koningin, die br. Milo aanhaalt, verdienen net wat andere aandacht dan ze kregen in zijn artikel. De theologie moet niet dienen om economische problemen te verbergen⁵.
- 2) Het gaat niet alleen om de twee werelden van de rijken en de armen, maar steeds meer om de verhoudingen tussen die twee in een dichter op elkaar groeiende wereld.
- 3) De Bijbel zegt veel over de verhouding tussen rijk en arm. Als rijken zullen we moeten oppassen voor selectieve tekstkeuze, gebruik en uitleg⁶.

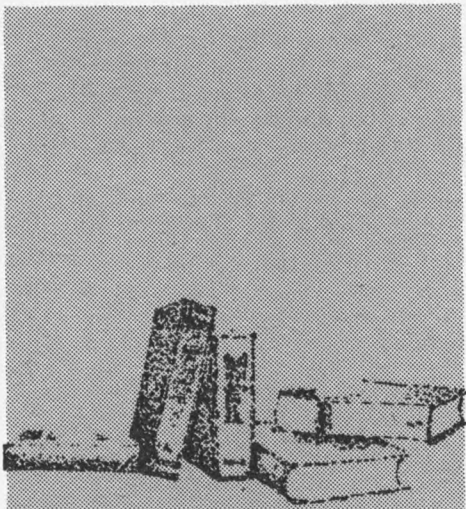
- 4) Rijk en arm op wereldniveau is meer dan een kwestie van individuele instelling: het gaat ook om economische rechtsverhouding.
- 5) De verzoening van rijken en armen met God en met elkaar is niet hetzelfde als een verzoening met het onrecht van de honger en de krottenwijken.

Het artikel van br. Milo, ondanks wat goede punten, kan ons in zekere zin gerust stellen. Maar ik lig er van wakker⁷.

Noten

- 1) Welke rechten hebben armen of rijken eigenlijk? Inderdaad wordt in Psalm 146 het 'recht der armen, der verdrukten' genoemd. Maar dan zeer bepaald t.a.v. armen, die rechtvaardig zijn, die Gods wil doen. Daarentegen schuilt in goddeloosheid de reden van Gods toorn. Zo en niet anders is het wit-zwart schema van de Schrift. Daar kan een mens van wakker liggen!
- 2) Die vraag is niet mysterieus maar retorisch gesteld. Zodra de rechteloze (rijk of arm) zich rechten aanmatigt, is hij op de verkeerde weg. De arme moet toezien dat hij niet gaat stelen „en zich aan de naam van zijn God vergrijpe”, Spr. 30:9. De rijke moet toezien, „dat hij de Heere niet verloochene”.
- 3) Talenten, kennis, vaardigheid en werklust zijn duidelijk gaven Gods – en geen goddeloze trucs. Het woord talent wijst al op geleende en toevertrouwde goederen, zie Matt. 25.
- 4) Ik stem geheel in met de geachte schrijver, dat de bestrijding van de wereldarmoede een politiek-economische zaak is. De vraag is 'slechts': hoe komen de rijke volken zo ver, dat ze met zeker genoegen de arme volken helpen? Met renteloze en gecontroleerde (!) leningen, vooral met daadwerkelijke hulp en voorlichting – zonder filantropie, zonder dwang, zonder condities en zonder neerbuigendheid? Daartoe moeten „de harten der vorsten geneigd worden als omgelegde waterbeken”, Spr. 21:1. Denk aan het wonder-Gorbatsjov, een Godswonder.
- 5) De theologie kan hier weinig aan doen lijkt me – Gods Woord kan er echter alles aan doen, psalm 119:105.
- 6) Inderdaad. Maar wie de Schrift – bidend en zonder politieke vooringenomenheid – raadpleegt, wordt wijs. Zelfs een dwaas kan dan niet dwalen, Jes. 35:8.
- 7) Wakkerliggende mensen doen goed met die nachtelijke uren te gebruiken: om de wereldnood aan de Heere voor te leggen. Hij alleen kan vrede op aarde geven en beloofde dit te zullen doen. Dit was de zin van mijn artikel.

D.W.L.M.

Boekbespreking

M. de Jonge, Voorburg

Wie is hier niet verlegen?

Ds. J.J. Arnold – Wie is hier niet verlegen? (over ziekenbezoek)

Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes
96 blz. prijs f 10,25

Wat een goed boekje! Over een heel moeilijke zaak. De titel laat al direct zien hoe bescheiden de schrijver zich opstelt. 't Is ook niet van: zus doen of zo laten, regeltjes. 't Is gericht op een bewustmaken van de noodzaak van bezoek aan zieken, wat zo'n bezoek betekent, inhoudt, zowel voor de zieke als voor degene die 't bezoek aflegt.

We mogen delen in visie en ervaringen van deze 74-jarige emeritus-predikant van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) te Amersfoort. Ze geven aan hoe je met wijsheid-uit-de-Schriften je zieke broer/zus dienen kunt. En dat en hoe je je voor zo'n bezoek voorbereiden moet. Het eerste deel van het boekje is een soort introductie: wat ziekzijn is, wat gezondzijn is en betekent; het verband tussen ziekte en zonde/beproeving, als tegenkomen van onze HERE, maar ook (soms) als activiteit van Satan. Verder hoe de nood van de zieke te peilen en je te oefenen in luisteren naar wat hij/zij op het hart heeft.

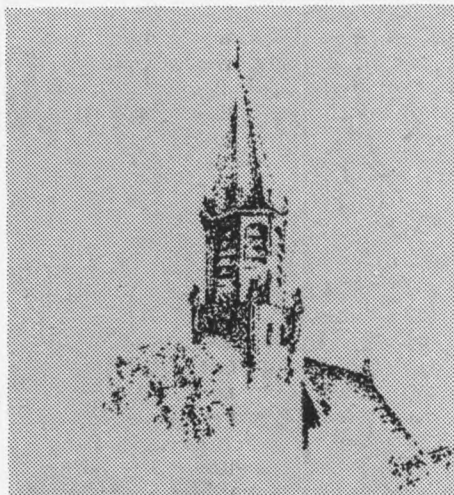
Indrukwekkend vond ik wat ds. Arnold schreef over onze Middelaar, die onze ziekten gedragen heeft (Jes. 53): „Hij kon ook verkouden worden. Hij kon ook last van hoofdpijn en van griep krijgen. Hij was net zo min immuun tegen ziekteverwekkende schepselen als Judas of Pontius Pilatus. (...) Hij is lichamelijk, maar ook psychisch in nood geweest. Dat was toen Hij stond vlak voor zijn groot lichamelijk en diep geestelijk lijden.” (35) Zo'n Middelaar hebben we, die kan medelijden hebben met onze zieken. Hij heeft

volkomen dezelfde beproevingen (en ziekte-ervaringen) gekend als wij (Hebr. 4). Daarover met elkaar te spreken is goed, nodig. Je bent dan ook niet gauw uitgepraat.

Na een aantal ervaringen van contacten met (vermeende) zieken geeft het tweede deel van het boekje inzicht hoe onze zieken te bezoeken. We mogen ze in hun lijden, evenmin als hun huisgenoten, alleen laten. Gemeenschap der heiligen is in de gemeente: omzien naar de zieke broer en zus of het zieke kind. Dat is niet enkel taak van predikant en andere ambtsdragers, het moet de gemeente op het lijf geschreven zijn, al zal niet ieder elke zieke behoeven te bezoeken. Werkverdeling is aan te bevelen, taak van onze diakenen? En als je dan oog in oog met de zieke zit, val dan niet (niet direct) hem op het lijf met bijbelteksten, die ook wel eens buiten alle verband gehanteerd worden. Spreken uit en naar de Schriften is niet eenvoudig en vereist inzicht. Luister ook geduldig naar de zieke, die misschien wat op 't hart heeft en kwijt wil.

Een boekje met een bescheiden omvang, met bescheiden pastorale adviezen, de gemeente dienend in haar onderling verkeer. Het is verschenen in de serie 'Pastoraal perspectief'. Je zoudt wensen dat over dit onderwerp eens op bijbelkringen gesproken werd. Stof te over voor gesprek en voor doen.

Als er een tweede druk zou komen (en dat is het waard) moet er wel meer zorg aan de correctie besteed worden.

Kerknieuws

Predikantenkonferentie

De jaarlijkse predikantenconferentie zal dit jaar D.V. gehouden worden op donderdag 14 juni in de Ned. Geref. Kerk van Ede. Prof.dr.ir. E. Schuurman uit Breukeleen zal spreken over het onderwerp: „Wijsgerige en ethische achtergron-

den van de hedendaagse biotechnologie en genetische manipulatie”. Nadere bijzonderheden over de conferentie volgen in de maand mei. Kontaktadres: K. Muller, Oude Veen-scheiding 15, Heerenveen, tel. 05130-20476.

Ned. Geref. Kerk van Houten

De kerkeraad heeft een part-time beroep uitgebracht op drs. W.G. Rietkerk, predikant te Utrecht en tevens belast met het l'Abri-werk in Nederland.

Ontmoetingsdag – Veluwehal – Barneveld op 31 maart 1990

Van 10.30 uur – 16.00 uur, 10.15 uur samenzang.

Thema: LAAT HEEL DE AARD' EEN LOFLIED WEZEN.

MIDDAGPAUZE

Op veler verzoek zal de middag-pauze langer duren dan anders. U zult dus meer tijd hebben voor de maaltijd en de ontmoeting. Koffie, broodjes, soep en frisdranken zijn op verschillende punten in de hal te koop. U mag uw eigen lunchpakket meenemen, maar u kunt ook gaan eten in het gezellige restaurant van de Veluwehal.

ROEMENIË-AKTIE

De kerken in Roemenië hebben dringend behoefte aan catechisatiemateriaal. Ook blijft er voortdurend voedsel nodig voor de gemeenteleden zelf en om uit te delen aan anderen. In de Veluwehal wordt een aparte zaal gereserveerd voor het inzamelen van koffie, thee, meel, suiker, zeep, vlees en margarine in blik en voor de catechisaties pennen, schriften en geld voor leerboekjes.

INRICHTING VAN DE HAL

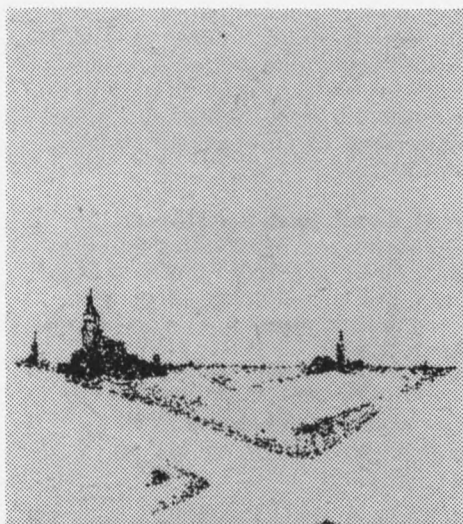
De Veluwehal is zodanig ingericht, dat gehandicapte bezoekers van de accommodaties gebruik kunnen maken. Omdat de hal van een speciale sportvloer is voorzien, zijn schoenen met naaldhakken niet toegestaan.

CRÈCHE

Voor de kleintjes van 0 – 4 jaar is er oppas in het Kerkelijk Centrum Rehoboth tegenover de Veluwehal. Het is voor de organisatie prettig als u van tevoren opgeeft hoeveel kinderen u wilt onderbrengen in de crèche. In de pauze van 12.15 – 13.00 uur blijft er iemand aanwezig voor baby's, die moeten slapen. Opgaven zo mogelijk voor 28 maart bij Mevr. C. Scheltens-Lakerveld, tel. 055-214744.

Stichting Emeritaatsvoorziening 'S.E.V.'

De voorjaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op woensdag 9 mei a.s. in de Jeruzalemkkerk, Troosterlaan 65 te Utrecht. Aanvang 19.30 uur.

Uit breder kring

Gospel for Guests

Nieuwe kansen voor zending en evangelisatie.

De Vereniging Gospel for Guests belegt op 31 maart a.s. haar jaarlijkse ontmoetingsdag te Utrecht. Deze dag zal in het teken staan van de vreemdelingen die onder ons wonen en de kansen en mogelijkheden voor kerken en individuele christenen om hiermee actief bezig

te zijn. Vanuit haar doelstelling is de vereniging van mening, dat elke christen zou moeten worden opgewekt om in zijn of haar omgeving na te gaan in hoeverre men dienstbaar zou kunnen zijn aan onze gevluchte naasten. Door trouwe hulp en liefde kan belangstelling worden gewekt voor het Evangelie van Jezus Christus, zodat de liefde van de Heer Jezus Christus in daad en woord kan worden betoond.

Om haar leden en overige belangstellenden wederom te activeren en te bemoedigen is voor deze dag van ontmoeting en gebed een interessant programma voorbereid. Naast vertoning van dia's en lezingen over o.m. de arbeid onder de Thais en het werk onder de merendeels Spaanstalige prostituees vanuit 'het Scharlaken Koord' zullen Vietnamese christenen present zijn.

Men is van harte welkom op zaterdag 31 maart a.s. vanaf 9.45 u. in een der zalen van de Chr. Gereformeerde Kerk Utrecht-C aan de Witte-vrouwensingel.

'De Christenvrouw'

OPBOUW- EN TOERUSTINGSDAGEN VAN DE VERENIGING 'DE CHRISTENVROUW'.

Belangstellende christenvrouwen zijn van harte welkom op dinsdag 27 maart 1990 te APELDOORN, 'Kruis-

punt' (kerk. wijkcentrum), Zilver-schoon 114, tel. 055-663625.
Spreker: Dr. Chr. Fahner.
Onderwerp: 'Moslims in Nederland: een vraag aan de christenen'.
De dagen duren van 10.15 u. tot ca. 14.30 u.
S.v.p. zelf lunchpakket meenemen.
Koffie vanaf 9.45 u. Toegang vrij (Kollekte).

Student vraagt ter overname:

Acta

van de verschillende Gen. Synoden van de Geref. kerken (vrijgemaakt).

Tevens:

A.Th. van Deursen – Bavianen en Slijkgeuzen – Van Gorcum, 1975.

T. Bosma,
Hanzelaan 197, 8262 VE Kampen.

Wordt Uw stem gehoord?

Zelden is de politiek zo dichtbij als bij de gemeente-raadsverkiezingen. Op 21 maart a.s. is het weer zover. Dan kunt u uw stem laten horen. Een stem voor de **RPF** betekent kiezen voor een principieel christelijke politiek, ook op plaatselijk niveau.

Vraag informatie bij uw plaatselijke kiesvereniging of bij

Partijbureau RPF
Postbus 302
8070 AH NUNSPEET
tel. 03412 - 56744

gemeente
Een goede raad: stem RPF